

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Diplomová práce
Bc. Katarzyna Kaczynská

Trest smrti jako etický a morální problém

Olomouc 2013

Vedoucí práce: ThMgr. Dušan Špiner Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila úplný seznam citované a použité literatury.

Olomouc, 17. dubna 2013

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce za vstřícnost, pomoc a asistenci ThMgr. Dušanu Špinerovi Ph.D.

Bc. Katarzyna Kaczynská

OBSAH

Úvod	5
Teoretická část	6
1 Metody trestu smrti	6
1.1 Využívání zvířat	6
1.2 Ukřižování	8
1.3 Upálení a smrt na malém ohni	9
1.4 Garota	10
1.5 Rozřezání, rozčtvrcení, rozdrásání a rozdrcení	11
1.6 Pohřbení za živa	12
1.7 Estrapáda	12
1.8 Gilotina	13
1.9 Otrávení	14
1.10 Plynová komora	15
1.11 Elektrické křeslo	16
1.12 Injekce	17
1.13 Smrt zastřelením	18
1.14 Metody užívané v současnosti	18
2 Vývoj hrdelního trestu v průběhu českých dějin	20
3 Trest smrti v Evropě	26
4 Trest smrti ve světě	28
5 Právní dokumenty týkající se trestu smrti	31
5.1 Všeobecná deklarace lidských práv	31
5.2 Ženevská konvence	31
5.3 Úmluva o ochraně lidských práv a svobod	32
5.4 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	33
5.5 Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání	33
5.6 Listina základních práv a svobod Evropské unie.	34
6 Argumenty pro a proti trestu smrti	36
6.1 Trest smrti jako nástroj moci a msty	36
6.2 Justiční omyl	37
6.3 Právo na život	37
6.4 Odstašení	38
6.5 Ochrana společnosti	38
6.6 Ekonomický faktor	39
8 Řešení problému trestu smrti z etického a morálního hlediska	40
Praktická část	42
9 Úvod do praktické části	42
9.1 Metoda výzkumu	42
9.2 Průběh šetření	43
9.3 Diskuze	57
9.4 Ověření hypotéz	58
9.5 Trest smrti ve výuce na základní a střední škole	59
Závěr	61
Použité zdroje	63
Anotace	67

Úvod

Jako téma této kvalifikační práce jsme zvolili *Trest smrti jako etický a morální problém*. Bylo vybráno zejména z toho důvodu, že nás tato problematika vždy velmi zajímala. Otázky týkající se zmiňovaného tématu jsou rozebírány již řadu let, ale myslíme si, že jim ještě nebyla věnována dostatečná pozornost. Hrdelní trest je starý jako lidstvo samo, i v dnešní moderní době je stále v některých zemích vykonáván, což z něj dělá záležitost stále aktuální.

Dalo by se říci, že v rámci modernizace a demokratizace společnosti se v současné době od výkonu trestu smrti stále ustupuje. Opak je ovšem pravdou. Mnoho světových velmocí používá tento trest jako metodu nápravy. Mezi tyto státy patří například Spojené státy americké, Irák, Írán nebo Čína, z čeho vyplývá, že se nejedná pouze o státy s totalitním systémem. Amnesty International uvádí, že v roce 2011 bylo popraveno okolo 700 občanů. Toto číslo ovšem není konečné. Mnoho poprav je utajováno pod záminkou státního tajemství, takže by skutečná cifra byla o mnoho vyšší.

Mnoho lidí si vytvořilo určité stanovisko v dané věci bez potřebné dávky informací, kterou by měli před jeho vyhodnocením prostudovat. Naopak je také stále velké procento populace, které nezastává žádný názor právě z toho důvodu, že s tak komplikovanou záležitostí nebylo dostatečně obeznámeno, a tedy si neví rady.

Tato práce tedy bude mapovat způsoby a metody, které byly aplikovány v praxi při výkonu trestu smrti v průběhu dějin. Dále se zabývá historickým vývojem v českých zemích a současným stavem v České republice, Evropě, ale i ve světě. Seznamuje se základními dokumenty, které se zabývají lidskými právy. V neposlední řadě se budeme věnovat také argumentům zastánců i odpůrců trestu smrti.

Druhá část diplomové práce představuje praktickou část, jejíž předlohou byl námi vytvořený dotazník. Na základě získaných údajů byly vyhotoveny grafy, jež ukazují výsledky prováděného výzkumu. Součástí praktické části je také náš pohled na danou problematiku v rámci výuky na základních a středních školách. Zařazení tématu do výuky podle Rámcových vzdělávacích programů.

Úkolem této práce není vytvoření a spíš obhajoba určitého stanoviska, nýbrž vytvoření předlohy. Úkolem práce je tedy seznámení čtenáře s tématem. Problematice trestu smrti stále nebylo věnováno tolik pozornosti, kolik si právem zaslouží. Práce se tedy má stát stručnou příručkou a podnětem k dalšímu přemýšlení.

Teoretická část

1 Metody trestu smrti

První zmínky o trestu smrti by se daly datovat již do nejstarších dob. Od pradávna lidstvo vykonávalo trest nejvyšší, aniž by se diskutovalo o tom, zda-li je to správné či nikoliv. Doba jde ale stále kupředu a toto téma se stává předmětem čím dál tím více diskuzí, protože při jeho výkonu vždy zhasne lidský život a někdo se musí této nemilé povinnosti ujmout. Abychom byli schopni vytvořit si názor, zda je absolutní trest na místě, či je projevem násilné povahy člověka, musíme projít jeho dávnou historií a vývoj bez jakýchkoliv příkras. První zmínky o trestu smrti bychom našli již z paleolitické doby, kdy v jeskyních v Auddauře na ostrově Sicílie byly nalezeny nástěnné malby, které zobrazovaly svázaného člověka ležícího na zemi. Při pokusu o jakýkoliv pohyb by sám sebe uškrtil, jak ve svém díle uvádí L. Lyons. (Lyons, 2003) Už nejstarší civilizace hojně využívaly trest nejvyšší. Prostředků a taktik bylo mnoho. Člověka možná kolikrát vede k zamyšlení, jak lidé byli schopni přijít na tolik různých způsobů poprav. V průběhu dějin vznikaly stále nové metody, které se dále zdokonalovaly, a přenášely se z kontinentu na kontinent. Mnoho postupů se užívalo po celá staletí, od jiných se velice brzo upouštělo, ať už pro jejich nákladnost nebo nepraktičnost, proto je nejlepším prostředkem k poznání vývoje trestu smrti, seznámení se s nejznámějšími druhy poprav a nástroji, které byly k jejímu výkonu využívány. (Lyons, 2003)

1.1 Využívání zvířat

Již jeden z nejvýznamnějších asyrských panovníků, známý pro svoji krutost, Aššurbanipal, předhazoval viníky dogám, které tělo roztrhaly na kousíčky. Předhazování psům bylo oblíbenou metodou například také v Orientu a Číně. V Egyptě a jiných zemích byly k popravám používáni ještěři a krokodýli, kterých byla řeka Nil přeplněná. Faraoni byli svou krutostí pověstní a nechali takto usmrtit mnoho svých věrných posluhovačů a rodinných příslušníků, kteří by jim mohli bránit v jejich cestě za vládou. Z mnoha filmů je jistě velice dobře známa metoda, při které je člověk přivázán ke koni, který tahá svou oběť za sebou. Germánské kmeny takto popravovaly zejména ženy, které byly ke koni přivázány za vlasy. Později také v Anglii a Francii se tento způsob používal v hojném počtu a zachoval si svoji tradici po mnoho let. (Monestier, 2001)

Velice zvláštní případ se stal v Polsku za vlády dynastie Vazů. Na jejich dvoře se pohyboval Mazepa, pozdější ukrajinský hejtman, který byl přistižen při cizoložství.

Za tento prohřešek byl odsouzen k trestu smrti, k jehož výkonu byl zvolen právě způsob usmýkání koněm. Mazepovo nahé tělo bylo potřeno smůlou a přivázáno ke koni, který jej zavlékł až na Ukrajinu. Zde jej zachránili Kozáci, do jejichž služeb vstoupil. Zakrátko na to se stal jejich hejtmanem. (Lyons, 2003)

Velice dobře známo je předhazování šelmám. Starověký Řím si tuto metodu velice oblíbil a pro mnoho lidí je tato poprava spjata zejména s křesťany, kteří byli vyvražďováni pomocí různých šelem před celým římským lidem v amfiteátrech. Toto se stalo ústředním motivem pro celou řadu autorů historických románů, jako například Henryka Sienkiewicze a jeho „Quo vadis“. Toto dílo bylo také zfilmováno a tvoří perfektní obraz krutosti doby a způsobu výkonu hrdelního trestu. Tento zvyk byl původně využíván pro armádní zběhy a otroky. Byl vykonáván před publikem, které masakrování lidí považovalo za zábavu. Právě gladiátorské a jiné hry tvoří podstatnou část historie celého Říma, protože toto kruté představení bylo často spojováno s dramatem. Publikum nejdříve sledovalo herce, kteří byli následně při usmrcování zastoupeni otroky a dalšími odsouzcenci na smrt. Hra na smrt byla jednou z nejoblíbenějších forem zábavy starověkého Říma vůbec, a proto byla do Říma importována zvířata z nejrůznějších koutů světa. (Monestier, 2001)

K těmto krutým činům nebyly využívány pouze velké šelmy, ale také menší tvorové. Mnoho lidí se dočkalo svého konce při nabodnutí na kůl. Už tak velice bolestivou smrt jim znepríjemňovali draví ptáci, kteří s chutí okusovali ještě živé tělo. Útoků dravého ptactva se také využívalo při zakopání člověka do jámy, který se pochopitelně nemohl ani hnout, umíral pomalou smrtí při požíráni například supy. V Anglii se rozšířila metoda, při které dali lidem na břicha obrácené vědro. Pod vědro byla vložena krysa. Vykonavatel trestu vědro postupně zahříval a krysa se snažila najít únikovou cestu. Jelikož neměla mnoho možností na výběr, snažila se prodrápat skrz lidské tělo. Pro usmrcení židovských žen se používaly kočky. Tento způsob byl založen na velmi podobném principu jako předchozí možnost s krysami, s tím rozdílem, že ženy na sobě měly volné kalhoty, do kterých jim byla divoká kočka vložena. (Monestier, 2001)

Na americkém kontinentě se používali ještě menší tvorové - mravenci. Je všeobecně známo, že mravenci jsou hmyzem fungujícím v seskupení, které má dohromady neuvěřitelnou sílu, takže po člověku svěřenému do „péče“ tohoto malého hmyzu nezbylo nic jiného než pouhé kosti. (Monestier, 2001)

Také vodní živočichové našli své uplatnění. Piraně, murény a žraloci jsou již od pradávna používáni jako prostředek výkonu trestu smrti. Odsouzený člověk byl kupříkladu

vhozen do sádky s piraněmi a během několika vteřin na něm nezůstal kousíček masa.

Pro všechna zmíněná zvířata je jedna věc společná. K tomuto účelu ani nemusela být speciálně cvičená. Postačilo pouze vyhladovění, úkol pak splnila na základně své vlastní potřeby jíst. (Monestier, 2001)

1.2 Ukřižování

Ukřižováním zemřelo v dějinách lidstva mnoho lidí. Tento zvyk se poprvé objevil mezi Féničany, ale rozšířil se zejména ve starověkém Římě. Zemřela takto klíčová postava křesťanských dějin, Ježíš Kristus, který byl popraven v Jeruzalémě. Dále také jeden z dvanácti apoštolů Kristových, Svatý Petr. K ukřižování bylo využíváno břevno, které tvořilo písmeno X, Y nebo T. Oběť byla často, z praktických a jiných důvodů, přikována hlavou dolů. Ke kříži byl člověk nejčastěji přibíjen hřebíky, ale také se používala lana, která utrpení ještě prodloužila. (Monestier, 2001)

Ukřižování často předcházelo ještě bičování, po kterém si odsouzený na smrt musel tu část kříže, která nebyla vražená do země, vlastnoručně dotáhnout na místo vykonání trestu. Hřeby byly vbíjeny do zápěstí. Dlaně totiž nejsou stavěny tak, aby udržely váhu lidského těla. Přesné přibití hřebíku do zápěstí je velice trvalé, takže nemohlo dojít k tomu, aby tělo z kříže spadlo. Co se nohou týče, způsob přibití je závislý na tom, jaký tvar kříž má. U písmene T a Y se často nohy křížily a přibily najednou. Tvar písmena X nám již napovídá, že oběť měla nohy roztažené. (Monestier, 2001)

Dlouho bylo diskutováno, jak člověk během ukřižování vlastně umírá. Z počátku se lidé domnívali, že popravený zemře na dehydrataci a vyhladovění. Spekulovalo se i o vykrvácení. Pravdou ale je, že při ukřižování člověk nemůže dýchat, a tak zemře v důsledku vyčerpání a udušení. (Monestier, 2001)

Během vlády římských císařů na kříži zemřelo mnoho křesťanů. Například římský císař Nero chtěl bolest popravených ještě znásobit tím, že jejich těla nechal potřit smůlou a zapálit.

Ukřižování nebylo doménou pouze období starověku. Později, konkrétně v průběhu revoluce v 18. století, se objevil ve Francii. Také nacisté tuto metodu s oblibou aplikovali na židovské vězně během druhé světové války. Dodnes se ukřižování využívá například v Jemenu, kde je na kříž přibit ale již mrtvý člověk. Také súdánský trestní zákoník tento způsob stále povoluje, ale ze strachu ještě nebyl vykonán na žádném odsouzeném. Celkem sedm zemí islámského vyznání ukřižování ve svých právních kodexech stále prosazuje.

(Schreiber, 2008)

1.3 Upálení a smrt na malém ohni

Smrt ohněm byla využívána mezi Babyloňany, Chetity nebo také mezi Židy. Oheň by spolu s vodou považován za prostředek k očištění, proto byl často volen při popravě čarodějnic. K tvrzení podporujícímu náboženský a obřadní charakter této popravky přispívá také fakt, že mnoho národů, jako například Římanů, mělo hranici ve tvaru oltáře. Již jsme se zmínili o císaři Neronovi a jeho oblíbené ukřižované potírat smůlou a následně jejich utrpení ještě znásobit ohněm. Staří Galové naopak odsouzené zavírali do velkých košů, které později zapálili. (Monestier, 2001)

V Evropě bylo upalování velice rozšířené, zejména pak ve Francii během inkvizice, v Itálii a Švýcarsku. Na hranici zemřelo mnoho lidí. Zejména žen, které byly odsouzeny za čarodějnictví a spolčení s ďáblem. (Schreiber, 2008)

Nejznámějším případem v dějinách je upálení Johanky z Arku. Jana bojovala za vyhnání Angličanů z Francie. Právě tento čin ji dle legendy našeptávaly hlasy světců. Celý francouzský lid jí věrně naslouchal, stejně tak vojáci, kteří pod jejím velením šli do boje. Její popularita začala mezi lidem velice stoupat, ale u samotného krále naopak klesala. Nejspíše to zapříčinil králův strach. Johanka padla do léčky a stala se rukojmím Burgundánů, kteří byli na straně Anglie. S Johankou byl veden proces, ve kterém ji obvinili za spolčení s ďáblem. Odsouzena jako kacířka měla shořet na hranici, a tak se i stalo. Pro tuto příležitost Angličané nechali postavit vyvýšenou hranici. Hovořilo se o tom, že odsouzená je stále panna, což by vyvracelo tvrzení, že obcovala s ďáblem. Aby toto prohlášení vyvrátili anglickému lidu, hranici navrhli speciálně tak, aby se na Johanku mohli lidé dívat ze zdola. Kdyby prý stále byla panna, oheň by její pohlavní orgány nemohl spálit. (Monestier, 2001)

Jako kacíř byl odsouzen také významný český kazatel Jan Hus, kterého odsoudili v roce 1415. Jan Hus byl popraven v Kostnici. V dějinách českých se jedná o významný historický údaj, který znamenal rovněž počátek husitských válek.

Za kacířství a spolčení s ďáblem byli paradoxně často odsouzeni ti, kteří se víru snažili chránit. Také templářský řád neunikl před tímto trestem.

Hranice nebyla jedinou možností, jak upálit člověka. Byl také daleko horší způsob, během kterého člověka přivázali na kůl. Ten pak pomalu spouštěli do ohně a podle libosti ho opakovaně vytahovali. Takto se prodlužovala délka upalování. Zmiňované metodě se říkalo „pomalý oheň“, oběti byly často pomalu smaženi. (Monestier, 2001)

Co může být horší než upálení? Pomalé opékání člověka, které je prováděno při jeho plném vědomí. Takto zemřelo nespočet lidí křesťanského vyznání. Byl to případ také Svaté Agáty Sicilské, která byla nejprve vláčena ulicemi Říma po rozbitých částech džbánek. (Monestier, 2001)

Důležitou součástí pomalého ohně byla také tekutina. Mohla to být voda vyvolávající u člověka opáření a způsobující tak jeho bolestivou smrt. V případě oleje byl člověk usmažen. Tak či onak, jednalo se o drastickou a pomalou smrt, protože vykonavatel rozsudku se často snažili průběh popravky co nejvíce prodlužovat. (Lyons, 2003)

V evropských zemích se smažení ujalo nejvíce v Anglii, Francii a Španělsku. Mimo Evropu tuto metodu používali například Japonci.

Známým příkladem smažení je případ bratří Makabejských. Bratři byli na příkaz krále Antiocha Epifana zatčeni, aby je následně přinutili v rozporu s jejich vírou, sníst vepřové maso. Bratři se pochopitelně vzepřeli, za což je čekal krutý trest. (Monestier, 2001)

Mohli bychom se domnívat, že tato metoda byla spjata s dávnými časy, ale poslední zmínky o využívání smažení jako prostředku k vykonání trestu nejvyššího jsou i s dvacátého století, kdy Srbové, Bulhaři a Rakušané své oběti „opékali“ nabodnuté na kůl.

1.4 Garota

Garota byla na evropském kontinentu používána ve dvou zemích na Pyrenejském poloostrově, přesněji v Portugalsku a ve Španělsku. Princip tohoto mučivého nástroje spočíval v tom, že jeho oběť byla připevněna na stolec, který pevně svíral jeho hlavu a hrdlo. Hrdlo bylo pevně připevněno nejdříve provazem, takže nedošlo k porušení krkavice a člověk umíral velice pomalu. V pozdějších letech provaz vystřídal obojek, který je postupně stahován, dokud nedošlo k zardoušení. Tato metoda byla stále zdokonalována, aby k usmrcení docházelo v co nejkratším časovém úseku. V konečné verzi měl obojek ještě dvě ramena, která kat roztočil, a tak byl pohyb rychlý. K rychlé smrti přispíval také výstupek drtící malý mozek. Šroub a ramena, jimiž se obojek utahuje, rychle rozdrť tracheu a hrtan, následně člověk umírá. Garota byla jedinou oficiálně přijatou metodou popravky ve Španělsku, a poté i v Portugalsku. Na Kubě a v Portoriku se používala až do počátku dvacátého století. (Monestier, 2001)

1.5 Rozřezání, rozčtvrcení, rozdrásání a rozdrcení

„Rozřezání spočívá v oddělení údů sekyrou, nožem, šavlí nebo pilou...Upřesněme napřed, že nelze ztotožňovat „rozřezání“ a „roztrhání“. To totiž spočívá v systematickém vytrhávání masa po malých kouscích, zatímco první způsob znamená čistě odříznutí údu.“ (Monestier, 2008, s. 77). Již po těchto slovech je jasné, že se jednalo o velice brutální popravu. Často byla kombinována s jinou možností. Trestanému byla uříznuta určitá část těla, což ale nezpůsobovalo smrt, tu zajistilo kupříkladu upálení. Pochopitelně se tato metoda prováděla také způsobem, který smrt způsobil, tedy rozřezáním celého těla.

Velkými vyznavači této metody byli Peršané, kteří lidské utrpení chtěli co nejvíce znásobit. Proto začínali s uřezáváním končetin postupně od prstů u rukou, poté ruce a paže, nos, prsty u nohou a nakonec hlava. Usmrcovaný tak při plném vědomí přicházel postupně o své údy. (Lyons, 2003)

Římský císař Caligula byl obrovským vyznavačem násilí. Jeho oblíbeným trestem smrti bylo rozřezání člověka pilou. Většinou se k rozřezávání pilou používalo dvou desek držících pevně lidské tělo, aby mohlo dojít k hladkému řezu v okolí pasu. Caligula ale chtěl tento trest okořenit, a proto se rozhodl o řez podélný, který rozhodně nezačínal u hlavy oběti. Rozřezávání lidského těla se ujalo po celém světě. V Evropě například ve Španělsku. Tento trest byl využíván také ve starověkém Egyptě. Číňanům to ale nepřišlo dostatečně bolestivé, proto místo řezání zavedli trhání. Rozřezané lidské tělo mělo sloužit jako odstrašující příklad pro další potencionální zločince, bylo tedy vystavováno na ulicích před zraky všech občanů. Ještě více zarážející je fakt, že rozřezávání se do dnes užívá v některých státech islámského vyznání. (Monestier, 2001)

Co se trhání lidského těla týče, bylo dovedeno do absolutní „dokonalosti“. Během staletí tyrani přišli na mnoho způsobů, jak lidskou bolest co nejvíce znásobit. Možná si člověk klade otázku, v čem mohlo být roztrhání horší než řezání. Mohlo. V některých zemích se člověku nejdříve vytáhly kosti z těla, jinde docházelo k vyjmutí orgánu. Římané se zaměřovali v první řadě na odstranění prsou u žen a pohlavního údu u mužů. Tímto ale výčet možností nekončí. Oblíbené bylo také postupné vytrhávání kousíčků kůže, anebo naopak seškrabávání co nejdelších pruhů kůže. Jakou bolest mučený člověk zažíval si dnešní populace ani nedovede představit. O tom, do jaké míry je toto humánní, ani nemůže být řeč. (Monestier, 2001)

Rozdrásání lidského těla je podobné metodě, při níž dochází k postupnému odřezávání kůže, protože zde se k usmrcení používalo například velkých háků, kterými člověku postupně

odsekávali části kůže. Také se k této popravě využívalo pomůcek. Pro tento účel bylo vytvořeno speciální kolo s bodci, které při válení po zemi, na které také byly bodce, trhaly člověka na kousky. Na rozdrcení člověka se používalo nejrozličnějších strojů. V Číně odsouzené „lisovali“ mezi dvěma kamennými kotouči, takže člověk byl naprosto k nepoznání. Odsouzení na smrt byli také drceni mezi dvěma balvany. V římském amfiteátru byly za tímto účelem naházeny těžké kameny. Indové používali k tomuto trestu slony, kteří svou vahou dokázali hravě zabít člověka. Postupy a pomůcky byly různé, ale základ byl vždy stejný: prostřednictvím něčeho těžkého docházelo k vyvíjení takové síly a tlaku, že člověk podlehl. Příčinou smrti byly polámané kosti a rozdrcené vnitřní orgány, bez kterých lidské tělo pochopitelně nedokáže fungovat. (Lyons, 2003)

1.6 Pohřbení za živa

Tento zvyk byl prováděn po staletí. Odsouzený byl vložen do vykopané jámy, aby zemřel na následky udušení. Oběť byla zasypávána bahnem, odpadky a také popelem, jehož vdechování bylo nesmírně bolestivé. Často tak umírali vražedci dětí a ženy. U žen se jednalo o náhradu za pověšení, jelikož sebou škubaly, a tak bylo často vidět, co mají pod šaty.

Takto umíraly ve starověkém Římě vestálky, jejichž prací bylo udržovat oheň na počest bohyně Vesty. Pokud jim oheň zhasl, byly odsouzeny na smrt. Byly pohřbívány za živa v podzemních kryptách Campu Sceleratu. Jednou z nich byla také matka Romula a Réma, legendárních zakladatelů Říma. Vestálkám nebylo dovoleno přijít o panenství, jelikož jejich matka, Rhea, porodila zmiňované dva syny, dalo se předpokládat, že o svou panenskou čistotu přišla. (Monestier, 2001)

1.7 Estrapáda

Pro tuto metodu byl vytvořen speciální stožár, na který bylo připevněno lano, jímž byly odsouzenému svázány obě ruce za zády. Poté byl vytažen až nahoru, aby ho následně spustili dolů. Smrt ale nespočívala v tom, že oběť byla podrobena silnému nárazu. Několik desítek centimetrů nad zemí kat pád zastavil a došlo k vykloubení obou rukou.

Zdokonalené estrapády byly prováděny tak, že na nohy trestance byly přivázány kameny nebo jiné závaží, takže při škubnutí se vykloubily také nohy. Často docházelo neočekávaně k tomu, že člověk sebou škubl natolik prudce, až se mu roztrhlo břicho a začaly

z něj padat vnitřnosti.

Důležitým faktem je, že estrapáda nezaručovala smrt, takže docházelo k tomu, že člověk dlouhé hodiny visel a zažíval neskutečná muka. V některých státech se toho využívalo tím způsobem, že v podstatě nešlo o trest smrti. Smrt tedy byla nepříjemným vedlejším důsledkem. Docházelo tak k obcházení zákona v zemích, kde trest smrti nebyl používán. (Monestier, 2001)

1.8 Gilotina

Gilotina má ve vývoji trestu smrti své místo. Patří k nejznámějším druhům popravky vůbec. Gilotina má dlouholetou tradici a spekuluje se o tom, že byla využívána již v době kamenné. Usekávání hlav se praktikovalo již ze středověku. Z dochovaných pramenů se dá vyčíst, že nástrojů podobných gilotině se užívalo již ve 12. století. V Anglii se stroji připomínajícímu gilotinu říkalo halifax. Po celé Evropě jich byly desítky. Jedná se o předchůdce tzv. francouzské gilotiny. Již z názvu se dá vyčíst, že se jednalo o doménu Francouzů, kteří se stali jejími vynálezci. Nebo spíše obnoviteli. (Monestier, 2001)

Proč gilotina vůbec vznikla? Mnoho lidí již v této době diskutovalo o tom, kolik odporných metod se používá při ukončení lidského života. Francouzi tedy chtěli vytvořit stroj, který by trest vykonal rychle, přesně a důkladně. Došlo tak ke spojení dvou velkých jmen. Doktora Guillotina, který jako první rozpoutal debatu o možnosti usmrcení člověka humánnějšími prostředky, než byly využívány doposud. Druhý z nich, doktor Louise, se ujal vytvoření samotného přístroje a jeho uvedení do praxe. Gilotina dostala svůj název po prvním z výše jmenovaných zejména z praktických důvodů. (Monestier, 2001)

S gilotinou se objevuje také téma, které vyvolalo mezi francouzským lidem vlnu diskuzí. Začíná se hovořit o rovnosti. Proč by měly být aplikovány různé metody na stejný rozsudek? Proč má někdo umírat v neskutečných mukách a někdo zemře v podstatě bezbolestnou smrtí? Gilotina měla tedy být také průkopníkem toho, že smrt má být pro všechny rovna bez rozdílu. Výhodou gilotiny byl fakt, že se jednalo o stroj, který byl speciálně navržen tak, aby švih ostří byl přesný a důkladný. Tudíž mnoho humanistů vycházelo z toho, že se jedná o lidštější usmrcení. Začíná se také ve velké míře hovořit o tom, zda- li je trest smrti vůbec na místě. Dochází k prvním pochybnostem týkajících se toho, že trest nejvyšší by neměl být vůbec vykonáván. Poprvé se hovoří o katovi jako o vrahovi. Trest smrti je nazýván legální vraždou a rozpoutává se tak válka názorů, která vyústí v rozdělení na dva proudy. K tomuto tématu se ale dostaneme později.

(Lyons, 2003)

První gilotina byla postavena na náměstí Gréve 25. dubna 1792. Prvním gilotinovaným se stal Nicolas Pelletier, odsouzený za násilnou loupež. Z počátku se Francie styděla za to, že se stala tvůrcem nástroje smrti, ale od první popravy padlo okolo 10 000 hlav. Největší slávě se gilotina těšila v období Velké francouzské revoluce, a poté při převzetí moci nacisty. Nacisté gilotinu používali zejména proto, že byla velice rychlá. Mohli tak popravit spoustu lidí ve velice krátkém časovém úseku. V roce 1943 v Berlíně nacistické úřady naplánovaly na jeden den 300 poprav. Poprava musela být přerušena, protože kati již neměli dostatek sil, aby dokázali vykonat všech 300 rozsudků smrti v jeden den. (Monestier, 2001)

Gilotina byla často chválena pro svoji přesnost a rychlost, ale je zaznamenáno mnoho případů, kdy gilotina selhala. Mnohdy došlo pouze ke skalpování oběti. Častým případem byla také porucha kolejnic padajícího nože, který se v průběhu švihů zastavil. V lepším případě tak došlo ještě nad šíjí oběti. V horším případě se musel tah opakovat, často nejednou. Zarážející je také studie, která se zabývá tím, co se stane s tělem člověka po stětí hlavy. Mnoho vědců se domnívá, že hlava žije dál. Na tomto základě bylo prováděno mnoho pokusů, při kterých se snažili přijít na to, jak je možné, že hlava mrtvého člověka je schopna reagovat na podněty, které jsou na ni vyvíjeny. To byl také jeden z důvodů, proč se od gilotiny začalo upouštět. (Schrieber, 2008)

1.9 Otrávení

Tato metoda je známa jistě na všech kontinentech. Její kolébkou jsou Athény. Využívalo se pro tento účel mnoha jedů, ale smrt většinou probíhala následovně. Jed nejdříve ničil tkáň a pomocí krevního oběhu se dostával pozvolna do celého těla. Podle toho, o jaký jed se jedná, dochází k potížím s nervovým ústrojím, dýcháním nebo svou funkci začínají vypovídat svaly.

V Athénách se využíval výtažek z bolehlavu, který byl postupně zdokonalován různými toxiny a přimícháván do šťávy získané z máku. Bolehlav se na našem území vyskytoval již od středověku a pro své silné trávící účinky byl často využíván při popravách. Později se uplatňoval v lékařství při tvorbě analgetik a sedativ. Brzo byl však nahrazen méně škodlivými rostlinami. (Monestier, 2001)

Tímto způsobem, otrávením, byl popraven jeden z největších antických filozofů, Sokrates, poté, co byl odsouzen za své názory. Přátele mu nabízeli pomoc při útěku, ale on sám si nedokázal představit život jinde než v Athénách, proto zemřel

na následky požití jedu.

1.10 Plynová komora

I když účelem vykonání trestu smrti je usmrcení člověka, s postupem času se lidé snažili o to, aby k tomu došlo co nejhumánnějším způsobem. Již u gilotiny se předpokládalo, že to bude rychlá, přesná a v podstatě bezbolestná smrt. Postupné analýzy ale dokazovaly, že gilotina také dokáže zklamat. Podobný vývoj zažilo také elektrické křeslo, a proto se Američané pokoušeli vrátit k jednomu z nejstarších způsobů, udušení.

Technika a medicína šly stále kupředu. Tohoto pokroku se chtělo využít. Byly vytvářeny plynové komory, které sloužily k účinné a rychlé popravě. Jednalo se o neprodyšné místnosti, kam byla postupně vpouštěna jedovatá látka. Tyto místnosti nebylo vůbec lehké zkonstruovat. Měly okna, aby popravu mohli pozorovat novináři a další zvědavci. První známou substancí využívanou pro tyto účely byl kyanid draselný, neboli cyankál. sloučení kyanidu s kyselinou sírovou u člověka vyvolává dušení a následně smrt. Kyanid postupně ničí dýchací enzymy, které transportují kyslík z krve do buněk. Ty postupně umírají a dochází k zástavě srdce. Zmiňovaný jed byl využíván také traviči. Mezi nejznámější osobnosti, které si vzaly život požitím kyanidu, patřili například Adolf Hitler nebo Eva Braunová. (Monestier, 2001)

Důležitou součástí popravu je kontrola komory. Je prováděno i několik zkoušek, aby nedošlo k žádným technickým závadám. Na celý proces dohlíží lékař. Odsouzený je v komoře pevně přivázán k sedadlu, aby se nemohl vůbec hýbat. Podle instrukcí popravčí čtyři má zhluboka dýchat ve chvíli, kdy jsou do komory vpouštěny smrtící jedy. Pokud dýchá opravdu zhluboka, může do bezvědomí upadnout již po deseti až patnácti vteřinách. Ještě před samotnou popravou je trestanci vysvětleno, jak tento plyn funguje. To z důvodu, aby si uvědomil, že při zadržování dechu bude pouze prodlužovat popravu a smrt bude o to bolestivější. Očití svědci vypráví, že oddalování smrti v plynové komoře, je to nejhorší, co může odsouzený udělat. Smrt nastane tak či tak, protože účinek jedu je sto procentní. Při zadržování dechu ale dochází k pomalejšímu průběhu. Po smrti jsou z komory odsáty výpary a nádržka s plynem je opláchnuta vodou. Poté mohou strážníci otevřít dveře a vytáhnout tělo zemřelého. (Lyons, 2003)

Pochopitelně tento způsob vyvolal v moderním světě řadu debat. Lidé se ptali, zda člověk opravdu netrpí a smrt skutečně přichází rychle. Dle některých záznamů smrt odsouzeného nastala až po pěti minutách, což je opravdu velký časový rozdíl

od na začátku uváděných desítek vteřin. Vlna diskuzí se přesměrovala z otázek, zda-li člověk trpí, na trest smrti vůbec. Široká veřejnost čím dál tím častěji vystupovala proti absolutnímu trestu.

Plyn byl využíván také za jinými účely. Nacistické Německo plynové komory využívalo pro masové vraždy, protože tak dokázali na jednou zabít několik lidí. Po zjištění existence plynových komor v koncentračních táborech byl svět v šoku. Právě toto byl další důvod, proč v mnoha státech Ameriky byla zrušena plynová komora nebo celkově trest smrti.

1.11 Elektrické křeslo

Psal se rok 1882, když byl v New Yorku poprvé vyzkoušen generátor elektřiny. O pár let později, přesněji v roce 1890, se již elektřina začala legálně používat jako způsob popravy odsouzeného. Otázka vyvstávala při volbě druhu proudu. Nastaly spory, zda je lepší střídavý nebo stejnoměrný proud. Právě spor o lepší využitelnost střídavého či stejnoměrného proudu byl vlastně důvodem soubojem mezi dvěma velikány oné doby. Thomasem Edisonem, vynálezcem žárovky a stejnoměrného proudu, a Georgem Westinhousem, který vytvořil proud střídavý. Pochopitelně šlo zejména o peníze, a tak došlo k rozpoutání nepříznivé kampaně proti střídavému proudu, který je prý velice nebezpečný. Aby svou teorii Edison potvrdil, přizval si na pomoc Harolda Browna, který publiku předvedl na vlastní oči usmrcení střídavým proudem. Na konci svého morbidního turné prohlásil, že střídavý proud je tak nebezpečný, že se s ním dá pouze zabíjet zvířata a zločince. A zde se zrodil nápad na elektrické křeslo, které mělo provádět méně brutální usmrcení, než byla smrt oběšením. (Schreiber, 2008)

Tato myšlenka měla být záhy uskutečněna. Provádělo se mnoho výzkumů, ve kterých byli jako figuranti používáni orangutani. Tato zvířata měla být usmrcována pomocí elektřiny. Pokusů se účastnila celá řada lékařů dosvědčujících okamžitou zástavu srdce. Bezbolestnost usmrcení střídavým proudem chtěl Westinhouse zpochybnit, protože mu bylo jasné, že jeho jméno a střídavý proud budou dále spojovány pouze s trestem smrti.

První elektrické křeslo bylo umístěno ve věznici Auburn a první poprava byla provedena v dubnu roku 1890. O devět let později byla pomocí elektrického křesla popravena také první žena. Dobové noviny byly plné pobuřujících ohlasů na tento způsob usmrcení, protože mnoho očitých svědků tvrdilo, že žena během výkonu popravy hýbala rty a odříkávala modlitby. Z tohoto důvodu se řada lidí shodla na tom, že ani smrt proudem není tak blesková, jak se na první pohled zdálo. Došlo dokonce k události, kdy žena odsouzená

k popravě na elektrickém křesle přežila sílu 2000 voltů. Ženu odvezli na ošetrovnu a o hodinu později byla znovu převezena na elektrické křeslo, kde o pár minut později také zemřela. (Monestier, 2001)

Elektrické křeslo mělo znamenat posun od morbidity k lidštějšímu způsobu popravu a bylo využíváno právě sto let, ale i přes to mnoho amerických států upouští od této metody a nahrazují jej plynovou komorou a poté injekcí.

1.12 Injekce

Technický vývoj byl při trestu smrti plně využíván již dlouho. Injekce ale měla znamenat průlom. Tato metoda měla vzniknout pod záštitou vědy a mnoho lidí si od ní slibovalo hladkou popravu bez jakýchkoliv dramatických okamžiků.

Smrtící dávka se měla skládat s barbiturátů, které člověka uvedly do bezvědomí, dále pak z bromidu, jenž přeruší funkci plic, a nakonec chloridu sodného zapříčiňujícímú zástavu srdce, jak uvádí ve své publikaci Monestier. (Monestier, 2001) Injekce tedy představovala skutečnou humánní cestu k hrdelnímu trestu.

Prvními státy, kde tato metoda byla ukotvena v právním zákoníku, byly Oklahoma a Texas. Texas byl také prvním státem, kde byl tento způsob popravu využit. Problémem bylo, kdo bude injekce aplikovat. Nikdo nechtěl být katem. V Evropě se hovořilo o tom, že by se dalo využít práce lékařů, ale lékařská komora toto razantně odmítla s tím, že životy zachraňují a neberou je. Stanovisko lékařů tedy bylo jasné. Zastávali názor, že i když se lékař popravu účastnit musí, aby mohl potvrdit, že nastala smrt, tak by nikdy neměl stát v pozici kata. V amerických státech přišli na to, že se vše může vyřešit jediným tlačítkem, které smrtící dávku zavede do těla trestance. Případným sporům o to, kdo tlačítko spustí, se předešlo tak, že čtyři lidé zároveň aktivovali spouštěcí mechanismus. Pochopitelně jen jedno tlačítko opravdu způsobilo popravu, ale nikdy se nikdo nedozvěděl, kdo tak skutečně učinil. Problémem tedy není způsob popravu, jako spíše složení smrtící látky. Aby byla látka vytvořena správně, je nutné provést mnoho testů. Důležitým ukazatelem je zdravotní stav odsouzeného, jeho váha a výška. To vše jsou faktory, které mohou ovlivnit smrt, a proto je lékař opravdu potřebný. Dalším důvodem, proč se přešlo k tomuto způsobu, byly zajisté také ekonomické podmínky. Tvorba elektrického křesla a plynové komory byla značně nákladná a vytvoření smrtící směsi aplikující se pomocí injekce stálo stát pouze zlomek ceny. (Monestier, 2001)

Jak tomu bylo již u předchozích metod, i smrt injekcí se může vymknout kontrole.

Během procesu usmrcení může dojít k různým technickým problémům - špatné namíchání smrtící směsi, ucpání hadičky a jiné. Smrt tedy nenastane okamžitě, ale zhruba po deseti až patnácti minutách, přičemž si odsouzený na smrt může stěžovat na bolest. (Schreiber, 2008)

1.13 Smrt zastřelením

Poprava zastřelením byla prováděna v podstatě hned po vytvoření střelných zbraní. Z počátku toto provedení nebylo zrovna přesné a střelba musela být několikrát opakována. Smrt střelnou zbraní se z počátku vázala zejména k lidem vykonávajícím vojenskou službu. Takový způsob smrti pro ně znamenal poctu. V pozdějších letech se zastřelení aplikovalo také na civilní občany. Zbraň tak měla nahradit například garotu, která nebyla považována za dostatečně lidský způsob popravky. (Monestier, 2001)

Střílelo se nejčastěji do srdce, jelikož se jedná o životně důležitý orgán. Smrt byla způsobena vykrvácením. Aby se předešlo tomu, že nedojde k usmrcení, je povolána popravčí četa skládající se z deseti až dvanácti mužů. Cíl bývá často znehybněn pomocí kůlu, ke kterému je připevněn. I přes tyto technické záležitosti, které mají předejít nezdaru, se mohou stát jisté chyby. Ani pod salvou dvanácti střelců nemusí dojít ke smrti. V tomto případě dochází k druhé salvě. Pokud ani ona není smrtící, tak se přechází k tzv. *ráně z milosti*.

V některých státech docházelo záměrně k prodlužování smrtícího procesu tak, že popravčí měli nařizeno střílet na místa, která smrt nezpůsobí, ale odsouzený bude cítit bolest. V jiných zemích se ani nepoužívalo dvanácti střelců, střelec byl pouze jeden. Nacházel se tedy blíže ke svému cíli a v podstatě rovnou udělil ránu z milosti. (Monestier, 2001)

Jak již bylo řečeno, smrt zastřelením měla být vznešenou smrtí zejména pro vojáky, proto není divu, že po skončení norimberských procesů byli odsouzení nacisté, i přes svůj vojenský původ, oběšeni. Zvláštností je fakt, že ve státech, kde má odsouzený na výběr, jakým způsobem chce zemřít, si většina odsouzených vybírá právě smrt zastřelením.

1.14 Metody užívané v současnosti

Od starověku se mnohé změnilo, také popravování odsouzených došlo značného zdokonalování. K novým řešením se přecházelo z různých důvodů. Lidé se snažili nalézt stále humánnější způsoby popravky. Dalším faktorem jsou ale také ekonomické podmínky, ničení životního prostředí a komplikovaná údržba různých strojů. (Monestier, 2001)

Paradoxem je, že některé středověké a starší metody se užívají dodnes. Patří k nim například ukamenování, které je stále používáno například v Íránu za nábožensky motivované zločiny. Sousední Irák používá setnutí hlavy. Blízký východ vedle těchto možností používá také oběšení. Zastřelení se v dnešní době využívá v Číně, ale také v evropském Bělorusku.

Elektrické křeslo mělo být moderním způsobem, který by utrpení popraveného eliminoval na minimum. V dnešní době ale již mnoho vědeckých důkazů poukazuje na to, že smrt může nastat až po několika minutách. Tuto metodu si oblíbily Spojené státy americké.

Dalším mezníkem ve vývoji měla být smrtící injekce, což je směsice různých drog, které způsobí postupné selhání organismu. Příslibem bylo, že odsouzený bude nejdříve uveden do bezvědomí, ale mnoho vědců hlásá, že je velice těžké namíchat takovou směs, která by měla na jednotlivce stejný účinek. Injekce se používá dodnes po celém světě.

2 Vývoj hrdelního trestu v průběhu českých dějin

Zmínky o „právu meče“ na našem území můžeme datovat již do 13. století, kdy tuto pravomoc měla královská města. Následně bylo toto privilegium přeneseno také na některé feudální vrchnosti. Král Václav I. udělil roku 1237 Roudnici nad Labem pravomoc vydávat souhlasy k exekucím. Následně se tak stalo i v dalších městech. Tento proces vyvrcholil v době předhusitské. Účastnil se toho již jiný český král, s oblibou přezdívaný *král cizinec*, Jan Lucemburský. Tento český panovník vydává řadu dokumentů, v nichž se zabývá tím, kdo má právo rozhodovat o udělení hrdelního trestu a kdo ne. Většina měst byla na svá popraviště patřičně hrdá, protože to znamenalo výsadu, která nebyla udělena všem. (Šindelář, 2001)

Důležitou úlohu při stanovení verdiktu měla městská rada, která zajišťovala, aby byl proces veden správně a nic nebylo ponecháno náhodě. Městská rada se skládala z konšelů, jejichž počet byl různý. Rada řešila záležitosti týkající se nejen majetku a trestních sporů, ale také hlídala, aby záležitosti justice byly prováděny správně. Takto se postupně vyvíjelo české soudnictví. Každá taková rada měla svého písaře, jehož prací bylo zaznamenávání celého soudního procesu. Tak jako v dnešní době, tak i v době minulé, rada musela mít člověka zabývajícího se vyšetřováním místa činu. Tehdy to byla práce rychtáře, který v konečné fázi přednášel žalobu. (Šindelář, 2001)

Důležitou úlohu sehrál zřejmě také kat. Každé město s pravomocí hrdelního trestu svého kata mělo. Pokud se stalo, že kat nebyl k dispozici nebo ve městě vůbec nebyl, byl vypůjčen s nejbližšího okolního města. Kat byl osobou, kterou obce potřebovaly. Na druhou stranu byli také terčem opovržení, protože vykonávali tuto krvavou funkci. V průběhu dějin byl kat nejméně oblíbenou osobou v obci, a tak musel žít na okraji města. V některých kulturách povolání kata vykonávali otroci, protože takto hanebné povolání nemohl vykonávat poctivý občan. V jiných kulturách byl kat naopak váženou osobou představující absolutní moc panovníka. Staří Slované zpočátku nepraktikovali trest smrti. Trestem nejvyšším bylo vyhnání ze země. Až s příchodem křesťanství jsou zaznamenány také první zmínky o trestu smrti a osobě popravičího, v té době nazývaného carnifexem nebo tortorem. (Šindelář, 2001)

Katovské povolání tedy bylo nejméně uctívanou funkcí ve městě. Toto řemeslo se dědilo z otce na syna a paradoxně to bylo jedno z nejlépe vydělávajících povolání své doby. Kolik za své služby kat dostával zapláceno, můžeme vyčíst z několika pramenů. Jedním

z nich je *Instrukce pro katy* z roku 1683, druhým *Hrdelní řád císaře Josefa I.* z roku 1708. Kat dostal tím vyšší částku, čím lepší představení předvedl pro své diváky. Například celých devět zlatých dostal popravčí, pokud byl odsouzený k popravišti doveden koněm nebo trhan kleštěmi. Dalším důkazem o nelibosti vůči katovskému povolání je fakt, že kat se svou rodinou, pokud chtěl navštívit hostinec nebo muziku, musel se předem ohlásit. Hostinský určil místo, kam si může katova rodina usednout ke stolu. Co se týče bohoslužeb, tak i zde měl kat své vyhrazené místo. Ani po smrti nebylo s jeho tělem zacházeno s úctou jako u ostatních povolání. Pokud měl tu čest být pochován na hřbitově, tak na předem vyhrazeném opuštěném místě, kam jeho tělo donesli jeho pacholci. (Šindelář, 2001)

Byly vedeny tzv. *smolné knihy* zaznamenávající výslechy obžalovaných a pozdějších odsouzených. Z těchto dokumentů je patrné, že až do raného novověku měly výslechy obžalovaných inkviziční charakter, což v praxi znamenalo, že tato osoba byla podrobena nejen výslechu, ale také mučení. Tortura byla prováděna proto, že se předpokládala neúplnost doznání obžalované osoby. Mučení tedy mělo zajistit kompletní doznání činů a také usvědčení případných spolupachatelů. Vynesení verdiktu již leželo na bedrech městské rady, která byla perfektně obeznámena s činem obžalovaného a jeho okolnostmi. (Šindelář, 2001)

Častým trestným činem bylo rouhání se a kacířství. Těchto trestů je zaznamenáno nejvíce v době pobělohorské, kdy české země postihla násilná germanizace a rekatolizace. Tato obvinění byla tehdy na denním pořádku. Mnoho lidí bylo odsouzeno za rouhání proti svatým a církvi vůbec. Na hranici nebo pod katovým mečem uhaslo mnoho životů, které byly spojovány s čarodějnictvím. Ve zmiňované době byla odsouzena za tento čin velká řada lidí. Často se jednalo o ženy, které vykonávaly potraty. Čarodějnictví bylo největším problémem na území Čech v 16. století, zejména na Slezsku. (Francek, 1999)

Mezi tresty, které nebyly souzeny tak přísně, patřily překvapivě činy proti panovníkovi nebo jiným státním zřízcům. Zřídka kdy se stalo, aby byl odsouzený vykázán ze země, ale co je důležité, nebyly za tyto skutky prováděny tresty nejvyšší. Jak uvádí ve své publikaci Šindelář „*městské soudy nebo soudy vrchnostenské řešily i spory poddaných, už od počátku 15. století bylo samotným poddaným zakázáno žalovat svou vrchnost. V 16. století bylo takové jednání dokonce považováno za pokus o vzpouru.*“ (Šindelář, 2001, s. 7). Pokud ale došlo k tomu, že poddaní chtějí podat stížnost na svého pána, tak museli své výhrady směřovat k panovníkovi, který rozhodnutí ponechal na České dvorské královské kanceláři.

Zvláštním případem soudu je tzv. *Boží soud*. K tomuto řízení docházelo ve chvílích, kdy ani jedna strana sporu nebyla schopna dokázat svoji pravdu. Jednalo se tedy o to, že rozhodnutí bylo ponecháno v rukou Boha. Jak probíhalo trestní řízení *Božího soudu*? Zvláštní úlohu sehrála voda považovaná za symbol čistoty. Pokud byl obžalovaný nevinný, voda jej nevtáhla dolů a byl zproštěn obžaloby. K tomuto účelu bylo také využíváno žhavého železa, kterého se obžalovaný dotýkal po dobu přísahy. Pokud pálení železa vydržel během odřikání přísahy, byl zbaven viny. Dalším způsobem byly souboje prováděné meči nebo kyji, to záleželo na tom, zda byl obžalovaný urozený či nikoliv. Konec *Božího soudu* na našem území je spojen se jménem českého krále a římského císaře Karla IV., který vydal nařízení zakazující účast kněží při tomto druhu výslechu. Krátce na to byly ordály u nás zrušeny celkově. (Šindelář, 2001)

Z historických pramenů je možné vyčíst, že trest smrti byl vynášen velice často. Nejznámější metodou byla jistě šibenice. Čekala každého, kdo byl odsouzen za krádež. Pokud byla někomu prokázána vražda, cizoložství nebo svatokrádež, byl jeho život ukončen mečem. Na hranici nespočinuli pouze usvědčení za čarodějnictví, ale také paliči nebo ti, kteří provozovali pohlavní styk se zvířetem. Nejhorší tresty čekaly ty, kteří spáchali úkladnou vraždu. Takové čekalo lámání kolem, což mohlo být doprovázeno ještě dalšími mučícími taktikami jako vytrhávání kůže nebo ustříhávání prstů kleštěmi. Matky vraždící své děti čekalo pohřbení zaživa. (Francek, 1999)

Zajímavostí je, že již v roce 1769, na základě nového trestního zákoníku *Constitutio Criminalis Theresiana*, byla zavedena presumpce neviny, což v praxi znamenalo, že na obžalovaného bylo nahlíženo jako na nevinného, dokud nebyl prokázán opak. Hlavní roli sehrával při soudních řízeních soudce vykonávající funkci nejen rozhodujícího, ale také žalobce i obhájce. Obžalovaný, který vydržel průběh mučení a nepřiznal se ke spáchanému činu, byl propuštěn na svobodu. Pokud ale soudce našel další důkazy mluvící v neprospěch obžalovaného, soudní proces byl obnoven. (Šindelář, 2001)

V soudním procesu měly své postavení také mučírny používané v podstatě v každém městě. První zmínka o nich se datuje do roku 1292. Mučidla byla dovolena v případech, kdy byl člověk obžalován z následujících trestů: krádež, vražda, znásilnění, smilstvo, čarodějnictví, vražda a zrada panovníka. Ve všech případech se jedná o zločiny trestané smrtí. Tortura nesměla být praktikována na šlechticích a těhotných ženách, ty mohly být mučeny až po skončení šestinedělí. Mučírny byly zřizovány nejčastěji blízko radnice a měly vypadat tak, aby v obžalovaném vzbuzovaly strach již při vstupu. Oblíbenými torturujícími metodami

bylo pálení a skřipec. Nebylo výjimkou, že člověk mučidla nepřežil. Již v době Marie Terezie se od těchto praktik pozvolna upouštělo. V roce 1776 došlo ke zrušení metody výslechu za pomoci mučidel úplně, což způsobil zejména nástup osvícenských názorů. Znáмым příkladem tortury v českých dějinách je případ vikáře Jana z Pomuku. Ten byl se svými pacholkami podroben strašlivým mukám, a poté hozen do řeky. Později byl za své utrpení vysvěcen. (Francek, 1999)

Jak jsme se již zmínili, město mající své vlastní popraviště muselo mít výsadu provádění trestu smrti. Popraviště bylo situováno kousek od města a ve většině obyvatel mělo vzbuzovat obavy. Tedy mělo odstrašovat. Popravená těla byla často ponechána na oprátce jako varování pro všechny potencionální kriminálníky. Stejně tak jako profese kata byla neuctivým povoláním, tak i popraviště bylo neuctivým místem. Lidé se nechtěli tohoto místa ani dotknout ze strachu, že by přišli o úctu svých spoluobčanů. Díky tomu nastával problém ve chvíli, kdy bylo potřebné provést na popravišti opravy. Zedníci a tesaři se ze strachu bránili této nemilé povinnosti, proto museli mít od městské rady slíbeno, že jim nebude odebrána jejich úcta. Šibenice byly často budovány v odlehlých částech města. Na kopcích a pahorcích. V Praze se popraviště nacházelo kousek od Žižkova, ale po roce 1600 kriminalita natolik stoupla, že šibenice byla zřizována na každém větším náměstí v Praze. Praha zažila svou poslední veřejnou popravu v roce 1866. Poté již byly vykonávány při Zemském soudu na Karlově náměstí, ze kterého bylo místo exekuce přesunuto na Pankrác. Toto místo je nechvalně známo také pro své využití během druhé světové války, kdy si zde nacisté vybudovali gilotinu. Ani komunistický režim neupustil od trestu smrti a poslední exekuce byla v České republice vykonána ještě v roce 1989. (Šindelář, 2001)

Mezi nejznámější popravy v průběhu českých dějin jistě patří krvavá jatka rodu Vršovců. Ti představovali silnou konkurenci pro rod Přemyslovců, proto se kníže Svatopluk rozhodl pro tento drastický krok a celý rod včetně dětí nechal povraždit. Exekuce probíhaly na Petříně a nyníjším Staroměstském náměstí. Rod Přemyslovců patřil k nejsilnějším rodům své doby a brzo se chopil moci, kterou se snažil udržet jakýmkoli prostředky. Kromě vyvraždění Vršovců stojí za zmínku také likvidace dalšího konkurenčního rodu, Slavníkovců.

Hranice byla stavěna pro odsouzené za zločin kacířství. Mnoho verdiktů smrti padlo během husitských válek, které jsou symbolem nejen české síly, ale také drancování státu a hlavně náboženských nepokojů. Hlavy padaly na obou stranách, jak mezi přívrženci husitů, tak i mezi jejich odpůrci. Na Staroměstském náměstí byl na třípatrové šibenici oběšen Jan Roháč z Dubé a jeho přívrženci, jejichž počet se odhaduje na padesát. (Francek, 1999)

Také vláda Habsburků je spojována s řadou poprav. Během jejich vlády docházelo k násilné germanizaci a rekatolizaci, což se pochopitelně nelíbilo celé řadě lidí. Spousta lidí byla popravena za vlády Rudolfa II. a Ferdinanda II.. Jedním z potrestaných byl také účastník stavovského povstání z roku 1618, Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic, jenž byl odsouzený za porušení přísahy vůči císaři. Protože byl jedním z těch, kteří se podíleli na vládě Fridricha Falckého, byl Harant odsouzený k trestu smrti a měla mu být setnuta hlava. Tak se také stalo. (Šindelář, 2001)

V 17. století byly na území Česka, stejně tak jako v Německu, pořádány hony na čarodějnice. Na hranici zemřely stovky lidí. Inkvizice byla v té době nejaktivnější na Slezsku. Situace se na krátkou dobu změnila za vlády císaře Františka II., který trest smrti v roce 1788 zrušil. O sedm let později byl trest obnoven pro ty, kteří se dopustili velezrady. Z historických dokumentů jsou poslední veřejné popravy datované do roku 1866 v Praze a 1871 v Plzni. (Francek, 1999)

Během 19. a v první polovině 20. století nebyl absolutní trest v tak hojné míře aplikován, jako ve století minulém. Například během období první republiky, tedy v letech 1918 až 1938, postihl tento trest 15 osob. Nutno dodat, že během tohoto období, tedy od 28. října 1918, české země přijaly stejný trestní řád jako Rakousko - Uhersko. Zlom v popravování nastal během nástupu nacismu a v počátku druhé světové války, kdy pouze na Pankráci přišlo o život 1079 osob. Válka sama o sobě měla na svědomí mnoho životů a na Pankráci vznikla pověstná „sekyrárna“. Toto místo vzbuzovalo hrůzu ve všech obyvatelích našeho území. Právě zde byla zřízena gilotina, která byla udržována v neustálém provozu. Ještě v posledních dnech války byl tento symbol smrti v provozu. Právní normy platné do podpisu mnichovské smlouvy zůstávaly používány i po skončení války. (Šindelář, 2001)

Mnoho lidí si myslelo, že s koncem druhé světové války nastane změna. Bohužel s nástupem komunismu se situace nikterak nezlepšila. Trestní právo po únorovém převratu bylo v podstatě totožné s tím sovětským, což bylo důsledkem včlenění do sovětského bloku. Komunistický režim má na svědomí okolo dvanácti set lidských životů. Většina těchto obětí byla odsouzena z politických důvodů a po letech rehabilitována. Obvyklým způsobem v té době bylo zastřelení nebo smrt pod gilotinou. Důležitým okamžikem bylo vydání tzv. *retribučních dekretů*, které měly potrestat ty, kteří se provinili během okupace proti státu. Dekrety se staly mocnou zbraní likvidace osob vystupujících proti režimu. Mnoho lidí bylo odsouzeno k trestu smrti z politických důvodů. Popravy se vykonávaly veřejně a trestní řád

byl silným nástrojem útlaku a převýchovy pro socialistický režim. (Best, 1996)

Mezi známé osobnosti odsouzené na základě retribučních dekretů patřili čelní představitelé nacistického útlaku - státní sekretář Karl Hermann Frank a zastupující říšský protektor Kurt Daluege. Mezi odsouzenými byl také Emil Hácha, ten ale zemřel dříve ve vězeňské nemocnici. Celkově padlo přes 700 rozsudků smrti, dalších 700 osob bylo odsouzeno na doživotí a přes 20 000 lidí postihly jiné tresty odnětí svobody. Proti vynesnému rozsudku bylo takřka nemožné se odvolat. (Best, 1996)

Mezi lety 1948 a 1968 bylo popraveno téměř 250 osob. Mezi nejznámější a nejsledovanější procesy patřil soud s Miladou Horákovou, popravenou v roce 1950. Celý svět sledoval tento vykonstruovaný proces a žádal o její milost, přesto 27. června byla Horáková spolu s dalšími třemi popravena oběšením. Mezi usmrcenými byl také český divadelní a literární kritik Závěš Kalandra. Oběšení bylo dlouhé a odsouzení umírali pomalou smrtí udušením. (Ivanov, 2009)

Poslední rozsudek smrti byl na našem území vynesena v roce 1989. Popraveným byl čtyřnásobný vrah. V roce 1990 byl trest smrti v České republice zcela zrušen zákonem č. 175/1990 Sb.. Nadále zůstávají výjimečné tresty odnětí svobody na 15 až 25 let.

3 Trest smrti v Evropě

Přes šedesát zemí světa zrušilo trest smrti úplně, což znamená, že jejich právní řád takovou metodu nápravy neakceptuje. K těmto zemím patří pochopitelně Česká republika, která zrušila trest smrti v roce 1990. Poslední trest smrti byl vykonán v roce 1989, tedy v době Československé republiky. Náš stát je také jednou z mnoha zemí ratifikující druhý opční protokol *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* z roku 1989. Tento protokol se týká zákazu výkonu trestu smrti ve všech smluvních zemích. V České republice vešel v platnost v roce 2004. V Polsku byl tento pakt podepsán, ale neratifikován. Poslední člověk zde byl popraven roku 1988, ale samotný trest smrti byl zrušen až v roce 1997. (Monestier, 2001)

Většina sousedících zemí s Českou republikou zrušila trest smrti dříve. Německo tak učinilo o rok dříve než náš stát. Rakousko absolutní trest zapovědělo roku 1968 a poslední vykonaná poprava zde proběhla již v roce 1950. Obecně by se dalo říci, že trest smrti byl zrušen prakticky ve všech zemích Evropy. Pochopitelně se i v Evropě najdou výjimky uplatňující absolutní trest ještě v nedávných letech, konkrétněji Bělorusko, Lotyšsko a Rusko.

Lotyšsko dlouho mělo trest smrti jako legitimní prostředek nápravy ve svém právním systému a k jeho zrušení došlo teprve nedávno. Amnesty International uvádí, že „*Od roku 2003 zruší každý rok trest smrti průměrně dva státy. Naposledy to bylo Lotyšsko v lednu 2012.*“ (zdroj: 27. 2. 2013, <http://www.amnesty.cz/z729/svetovy-den-boje-proti-trestu-smrti-jak-jsme-daleko>).

Rusko je zvláštním případem, jelikož trest smrti zde nebyl zrušen, ale v praxi již není vykonáván od roku 1996. Na internetových stránkách se můžeme dočíst „*Coby člen Rady Evropy je země povinována nejvyšší trest zrušit. Moskva odsouhlasila už i příslušný protokol Evropské konvence o lidských právech. Dokument ale musí ještě ratifikovat dolní komora ruského parlamentu - Státní дума. Kreml se vyslovil ve prospěch postupného zákazu trestu smrti. Většina obyvatel Ruska nicméně podle průzkumů veřejného mínění jeho zachování podporuje.*“ (zdroj: 27. 2. 2013, <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/zprava/659668>). Jak již bylo řečeno, Rada Evropy si podmiňuje členství právě zrušením nejvyššího trestu, jelikož chce proklamovat demokratické principy. To je důvodem, proč tak apeluje na Rusko v této věci.

Posledním příkladem je Bělorusko, kde je trest smrti stále aplikován. Poslední poprava zde byla vykonána v roce 2011. Popravenými se stali Dzmitryj Kanavalav a Uladzislav

Kavaljov. Tito dva muži byli odpovědní za atentát, který se stal v minském metru. Tato tragická událost si vyžádala 15 obětí na životech a desítky zraněných. Bělorusko tak rozpoutalo vlnu negativních ohlasů. Demokratická Evropa hlásala, že trest smrti není v souladu s demokratickými principy a mnoho lidí podepsalo petici, která měla trest smrti zrušit. Také Evropská unie žádala v následujících měsících po Bělorusku, aby byl absolutní trest zrušen. V *Hlasu Ruska* se můžeme dočíst: „*V souvislosti s popravou obžalovaných z explozí v minském metru Dmitrije Konovalova a Vladislava Kovaleva vyzvala Vysoká zástupkyně EU pro zahraniční politiku Catherine Ashtonová běloruské úřady k zavedení moratoria na trest smrti s perspektivou jeho úplného zrušení v budoucnu.*“ (zdroj: 27. 2. 2013, http://czech.ruvr.ru/2012_03_18/68803053/). Dva atentátníci byli skutečně popraveni a o dalším vývoji tohoto problému se stále hovoří.

Je to právě Rada Evropy, jež je zastáncem zrušení absolutního trestu, proto tak všechny členské země učinily. Jedním z požadavků členství v Evropské unii je zřeknutí se trestu smrti ve svém právním řádu. Rozpoutala se také kampaň v boji s tímto problémem a datum 10. října je v EU vyhlášeno jako Evropský a Světový den boje proti trestu smrti. Portál EU píše: „*Dnešek je Světovým a Evropským dnem boje proti trestu smrti. Evropská unie je proti používání trestu smrti ve všech případech a za jakýchkoli okolností. Jeho úplné zrušení je jedním z hlavních cílů politiky EU v oblasti lidských práv.*“ (zdroj: 27. 2. 2013, http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1084_cs.htm). Tuto problematiku upřesňuje řada dokumentů, čemuž bude věnovaná další kapitola.

4 Trest smrti ve světě

Co se trestu smrti týče, Evropa má značně vyhraněný názor, jež hlásá, že každý člověk má právo na život a v souladu s demokratickými principy rozhodně není možné vykonávat trest nejvyšší. Západní civilizace tedy trest smrti obecně zavrhuje. Svět se ale k této problematice staví poněkud jinak. Organizace Amnesty International vydala tiskovou zprávu, ve které informuje o vykonaných popravách v roce 2009. V posledním desetiletí sice trest smrti vykonává o třetinu méně států, počet popravených však stoupá. (zdroj: www.amnesty.cz)

Co do počtu vykonaných poprav, prim drží Blízký východ. Například v Íránu se počet popravených zvýšil od roku 1996 o třetinu. V roce 1996 bylo o život připraveno přibližně 110 lidí, o několik let později je již znám počet přesahující 300 osob. V této zemi se stále používá jako metodu smrt ukamenováním spolu s oběšením a zastřelením. Odsouzeným se člověk může stát vedle vraždy také za zločin proti Alláhovi nebo za rouhání. Přesný počet osob je v případě Íránu nedohledatelný, protože řada rozsudků je považována za státní tajemství. Tyto přestupky jsou podobně trestány také v Jemenu, Iráku a Saúdské Arábii, kde se používá vedle výše zmíněných metod také stětí hlavy. Zajímavostí je fakt, že v Saúdské Arábii mohou být stále lidé odsouzeni také za herezi a čarodějnictví. Saúdská Arábie hledá opodstatnění k popravám také v náboženství. Poslední slovo při rozsudku náleží králi. Celý soudní proces probíhá v arabštině, což pro obžalovaného, který arabsky nerozumí, je značná přítěž. Výjimkou v těchto zemích nejsou ani tajné popravy, popravování nezletilých nebo posmrtné ukřižování těla. Odsouzení jsou před výkonem trestu mučeni a bičováni. Nejčastějšími proviněními jsou aktivity směřující proti státu a až do roku 2008 byly popravy prováděny veřejně. V arabských státech bývá odsouzeno mnoho žen obviněných z cizoložství.

Za stát, kde je vykonáváno nejvíce poprav, je považována Čína. Kolik poprav bylo vykonáno ve kterém roce, je ale státním tajemstvím, známo však je, že Čína převyšuje v počtu vykonaných poprav celý svět. Při uveřejňování tohoto čísla často uvádí pouze zlomek a zbytek poprav je zatajováno. Je v podstatě nemožné zjistit, kolik lidí bylo v Číně skutečně popraveno. S jistotou se zde může hovořit o tisících ukončených lidských životů. Je zde aplikován způsob zastřelením nebo smrtící injekcí. Tento trest je určen těm, kteří se proviní například zpronevěrou, vraždou, znásilněním, ale také obchodem s bílým masem nebo užíváním výbušnin. Čína je světovou supervelmocí, kde stále vládne komunistická ideologie využívající absolutní trest jako nástroj zastrasování občanů. Je všeobecně

známo, že během výslechů se zde praktikuje mučení, což pochopitelně vede často k absurdním doznáním.

Jak již bylo řečeno, státy vykonávajícími trest smrti v hojné míře jsou Čína, Pákistán, Saúdská Arábie, Jemen, Írán nebo například Nigérie. Amnesty Internacional uvádí, že počet zde popravených v letech 2006 - 2008 převyšoval 5000 osob. Trest smrti je ale vykonáván také v některých státech USA, což je společně s Japonskem druhý člen G8, který trest smrti stále praktikuje. Je to překvapující především z důvodu, že se jedná o zemi s demokratickým uspořádáním. V roce 2012 byl trest smrti zrušen v 17 z 50 států. Některé státy se snažily tuto metodu potrestání obnovit. Michigan byl prvním americkým státem, který trest smrti zrušil. Řada zemí absolutní trest sice mají ve svém trestním zákoníku, ale v praxi jej již nepoužívají. Zvláštním faktem je, že Spojené státy americké, byly jedny z mnoha států, které stály v čele reformního hnutí, jehož úkolem bylo najít vhodnou alternativu k trestu smrti, jelikož to bylo považováno za brutální metodu kárání a nápravy. V době, kdy prakticky celá Evropa dovršila této transformace, USA stále odsouzené popravuje, ba dokonce je v čele tabulek, co do popravených vězňů. Aby bylo možné této problematice lépe porozumět, je podstatné prostudování amerického právního řádu, jež v oblasti trestního práva dává zákonodárnou moc svým jednotlivým státům. Z toho vyplývá, v oblasti absolutního trestu Kongres nemá žádnou pravomoc a rozhodnutí je na daných státech. (Eisenberg, 2004)

Spojené státy americké mají dokonce několik zajímavostí týkajících se této problematiky. V amerických celách, určených pro odsouzené na smrt, čekají vězni na popravu zhruba osm let. Často se také stává, že těsně před výkonem trestu je poprava odročena, což jsou jedny z mnoha faktorů negativně ovlivňujících psychiku vězňů. Faktem také zůstává, že důležitým faktorem, který ovlivní rozsudek, je rasový původ obžalovaného. V dnešním pokrokovém a multikulturně nastaveném světě to může být sice zarážející, ale data mluví jasně. Mnoho případů si proto žádalo další přezkoumání. Nebylo překvapením, že u některých z nich došlo ke změně rozsudku. Zajímavostí je také, že kdyby se zrušení trestu smrti odvíjelo od prováděných referend, mnoho států by ve svých trestních zákonících absolutní trest stále mělo. Nejedná se pouze o USA, ale také o jiné světové země. (Trombley, 1994)

I přes snahu mnoha organizací, jako je například Amnesty International nebo Rada Evropy, je ve světovém měřítku stále mnoho zemí, které praktikují trest smrti jako nejvyšší možný trest. Jedná se o velice komplikovanou záležitost, která se odvíjí od mnoha faktorů. V první řadě je to historický vývoj a uspořádání státu, dále také náboženské vyznání v dané

zemi. Náboženství je determinujícím faktorem zejména v islámských zemích, pro něž je Korán nejen posvátnou knihou, ale také příručkou k životu.

5 Právní dokumenty týkající se trestu smrti

V průběhu dějin docházelo k mnoha krutým událostem, které byly proti lidstvu spáchány. Můžeme zde hovořit o teroristických útocích, genocidách a vraždách. Všechny tyto události způsobily, že bylo nutné vytvořit určitý systém, jenž by zabezpečil poklidný život pro všechny lidi bez ohledu na věk, pohlaví, rasu nebo náboženské vyznání. Na základě toho bylo nutné vytvoření určitých dokumentů, které by obsahovaly práva garantující rovnost v zacházení.

5.1 Všeobecná deklarace lidských práv

První z těchto důležitých listin byla *Všeobecná deklarace lidských práv* z roku 1948, kterou přijalo *Valné shromáždění* OSN. Tento dokument sice není právně závazný, ale i přesto se stal důležitým podkladem pro mnoho mezinárodních smluv. Deklarace zahrnuje úvod a 30 článků, které měly působit jako návod pro všechny státy. Články se postupně zabývají tím, jak má být s lidmi jednáno. Již první články mluví o tom, že lidé jsou svobodní a vzájemně rovnocenní bez ohledu na jejich pohlaví, rasu či například politické smýšlení. Třetí článek zní: „*Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost*“. (zdroj: Všeobecná deklarace lidských práv, článek č. 3). Další dvě statě na toto navazují a vypovídají o tom, že nikdo nesmí být mučen a uvržen do otroctví. Deklarace také hlásá rovnost před zákonem, což je také podmíněno rovným zacházením. Součástí je rovněž presumpce nevin, což je i v dnešní době porušováno mnohými arabskými státy. Jak bylo již dříve řečeno, například v Saúdské Arábii je soudní proces vedený v arabštině a souzený nemá právo na právního zástupce, z čehož vyplývá, že proces často nemůže být veden spravedlivě. Deklarace sice hlásí právo na život, ale ani jeden článek výslovně nezakazuje praktikování trestu smrti. (Všeobecná deklarace lidských práv)

5.2 Ženevská konvence

Druhým důležitým dokumentem jsou *Ženevské konvence* z roku 1949, které se nezabývají přímo trestem smrti, ale byly zejména reakcí na nedávný válečný stav. Dokument navazuje na předchozí tři konvence přijaté postupně v letech 1864, 1906 a 1929. Ve znění z roku 1949 jsou již zahrnuty čtyři úmluvy a tři protokoly, které byly schváleny na diplomatickém jednání konajícím se po skončení války v Ženevě. Jednalo se o důležitý

dokument, jehož úkolem byla ochrana obětí války. Konvence zavazují ratifikující strany k tomu, že během válečného stavu bude s lidmi, kteří nejsou s válečným konfliktem přímo spojeni, jednáno s důstojností. Povinností ozbrojených sil je civilní občany chránit před tímto konfliktem. Zároveň dokument zahrnuje informace týkající se případného porušení konvencí. V takovém případě budou osoby porušující tuto úmluvu stíhány jako váleční zločinci a souzení dle mezinárodního práva. Na smrt mohou být odsouzeni pouze stíhaní za sabotáž a špionáž, a to v případě, že za tyto trestné smrti hrozil hrdelní trest ještě před vnikem ozbrojených sil. Nemůže tak být učiněno v případě osob mladších 18 let. Osoba odsouzená k trestu smrti se může vůči výroku odvolat a žádat o milost. Ještě v roce 1949 tyto konvence ratifikovalo 194 států. (Ženevské konvence)

5.3 Úmluva o ochraně lidských práv a svobod

O rok později, tedy 4. listopadu 1950, byla v Římě Radou Evropy podepsána *Úmluva o ochraně lidských práv a svobod*. Jedná se o jeden z nejdůležitějších dokumentů, jenž je základem pro evropské soudnictví. Mezi první signatářské země patřila Velká Británie, Francie, Belgie, SRN, Dánsko, Norsko, Island, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Irsko a Turecko. Postupně se počet vyšplhal až na 45 podepsaných států. Česká a Slovenská federativní republika podepsala tento dokument 21. února 1991 ve Španělsku, konkrétně v Madridu. Hlava I. úmluvy se zabývá právy a svobodami a v jejím 2. článku je uvedeno: „*Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest*“ (zdroj: Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Hlava I, článek 2.). Tento článek tedy sice hovoří o tom, že každý člověk má právo na život, ale zároveň nezakazuje trest smrti jako nepřiměřený trest. Touto problematikou se dále zabýval až 6. protokol, který se stal součástí úmluvy až v roce 1983. Zabývá se výhradně trestem smrti a praví: „*Trest smrti se ruší. Nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen ani popraven*“ (zdroj: Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Protokol č. 6, článek 1.). Dále však uvádí: „*Stát může zákonem stanovit trest smrti za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války; tento trest smí být uložen pouze v případech předvídaných zákonem a v souladu s jeho ustanoveními*.“ (zdroj: Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Protokol č. 6, článek 2.). Další změna týkající se hrdelního trestu nastala až v roce 2002 ve Vídni, kdy byl připojen 13. protokol hovořící o zrušení trestu smrti za všech okolností. Článek 1. obsahuje: „*Trest smrti se zrušuje. Nikdo nesmí být odsouzen k takovému trestu*

ani popraven“). (zdroj: Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, Protokol č. 13, článek 1.). Hned následující články se zabývají tím, že státy nemohou od tohoto protokolu odstoupit, ani mít vůči němu žádné výhrady. (Úmluva o ochraně lidských práv a svobod)

5.4 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

V New Yorku byl 19. prosince 1966 sepsán *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Česká republika podepsala tento dokument 7. října 1968 ještě jako Československá socialistická republika. Ratifikace proběhla 23. prosince 1975. Článek 1, III. části jasně hovoří, že: „*Každá lidská bytost má právo na život. Toto právo je chráněno zákonem. Nikdo nebude svévolně zbaven života*“). (zdroj: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Část III., článek 1.). Dále však není vyvrácen trest smrti, naopak je povolen. Avšak jen za nejtěžší trestné činy v souladu s trestním zákoníkem daného státu. Pakt také vypovídá, že osoby mladší osmnácti let nemohou být odsouzeny k trestu smrti a kterýkoli odsouzený člověk se může vůči tomuto rozhodnutí odvolat a žádat o milost. Další články se zabývají, podobně jako již výše zmíněné dokumenty, zákazem mučení, násilného jednání a nevolnictví, jelikož každý člověk má právo na svobodný život. Ještě toho samého roku byl k paktu připojen první opční protokol zabývající se právem jednotlivců na stížnosti směřované k Výboru pro lidská práva, pokud se domnívají, že jejich lidská práva jsou nějakým způsobem porušována. Zrušením trestu smrti se však zabývá až druhý opční protokol z roku 1989, jež zakazuje vykonávat trest smrti ve všech členských státech, které tento protokol ratifikovaly, a nakazuje jim provést taková opatření, která povedou ke zrušení tohoto trestu. Pro Českou republiku tyto protokoly vešly v platnost ke dni 12. června 1991 a 15. září 2004. (Mezinárodní pakt o občanských a politických právech)

5.5 Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Valné shromáždění OSN přijalo v roce 1984 v New Yorku *Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání*. Tento dokument je důležitý zejména proto, že před odsouzením k hrdelnímu trestu byly právě mučící taktiky používány velice často, takže se obviněná osoba často přiznala k absurdním věcem. Československá federativní republika tento dokument přijala v roce 1986 a ratifikace proběhla o dva roky později. V rámci tohoto dokumentu byl také zřízen speciální výbor, jehož úlohou byla právě kontrola dodržování zásad plynoucích z úmluvy. Tento výbor posuzuje, do jaké míry jsou podmínky dodržovány a kde by se ještě daly zlepšit, aby se předešlo jakémukoliv

krutému zacházení s lidmi. Hned první část 1. článku definuje, co vůbec slovo mučení obnáší: „Pro účely této Úmluvy výraz "mučení" znamená jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednající z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou“. (zdroj: Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, část 1., článek 1.). Úmluva se sice netýká přímo trestu smrti, ale dotýká se další závažné problematiky, která s tímto souvisí, proto je dokument tak důležitý. (Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání)

5.6 Listina základních práv a svobod Evropské unie.

Jak již bylo řečeno, za zrušení trestu smrti v evropských státech aktivně bojovala také Evropská unie. Není proto divu, že v roce 2007 vydala *Listinu základních práv a svobod Evropské unie*. Tento dokument vznikl za účelem ucelit práva svých občanů. Listina je rozdělena do sedmi hlav, přičemž se každá z nich dotýká témat týkajících se lidských práv a svobod. Již první článek hovoří o nedotknutelnosti lidské důstojnosti a článek druhý na toto navazuje slovy: „Každý má právo na život...Nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti ani popraven.“ (zdroj: Listina základních práv a svobod Evropské unie, hlava 1, článek 1.). Již díky tomuto dokumentu je zřejmé, že Evropská unie zaujímá v problematice aplikování trestu smrti jasné stanovisko. Tento dokument zavazuje členské státy unie k tomu, že nebudou provádět trest smrti v praxi, což by bylo v rozporu s demokratickými principy, na kterých je ideologie Evropské unie postavena.

Z těchto dokumentů vyplývá fakt, že právě vznik Organizace spojených národů byl mezníkem pro další vývoj trestu smrti. OSN od doby svého vzniku apelovala na potřebu zrušit trest smrti, který v průběhu dějin představoval symbol odplaty, nenávisti, ale také spravedlivého potrestání za nejukrutnější trestné činy. Právě díky vytvoření úmluv a listin začaly státy Evropy od trestu smrti ustupovat k méně radikálním sankcím za spáchané zločiny, přičemž například oproti Číně nezapomínají na lidská práva a důstojnost. Je příhodné,

že OSN vzniklo těsně po druhé světové válce právě jako nástroj, který by měl těmito krutým metodám předjet. (Listina základních práv a svobod Evropské unie)

6 Argumenty pro a proti trestu smrti

Zda je praktikování trestu smrti správné či nikoliv, je otázkou, kterou se zabývá široká veřejnost již mnoho let a vede k ostrým diskuzím. Pro utvoření názoru na tuto problematiku je stěžejní, aby byl člověk s touto věcí důkladně obeznámen. V předchozích kapitolách bylo možné nahlédnout do historického vývoje trestu smrti a jeho metod praktikovaných v průběhu dějin. Dále byly poskytnuty informace o vývoj hrdelního trestu nejen na českém území, ale také ve světě. Nezbytným předpokladem pro vytvoření vlastního stanoviska je také prostudování dokumentů, které ustanovily základní lidská práva.

Během řady let bylo vyzkoušeno mnoho metod, jimiž se trest smrti realizoval. Spolu s technickým pokrokem a také rostoucí důležitostí lidských práv se lidstvo stále pokoušelo najít humánnější cestu pro popravování lidí. Byly to právě dohady o utrpení a bolesti během popravy, které spustily světovou debatu o správnosti aplikování trestu nejvyššího.

První názory směřující proti absolutnímu trestu se postupně začaly vytvářet již v 18. století, tedy v období osvícenství. Během Velké francouzské revoluce se začalo využívat nových způsobů popravy. Nástrojem nebylo nic jiného než gilotina. Právě gilotina měla být lidštějším způsobem, jak utrpení odsouzeného na smrt minimalizovat co možná nejvíce. V tomto období se ale také začaly formovat první abolicionistické myšlenky, které bojovaly za celkové zrušení trestu smrti. Postupem času se začalo využívat stále modernějších metod, jako byla smrtící injekce nebo elektrické křeslo. Stále byl ale ve vzduchu jeden velký otazník. Je poprava odsouzených skutečně vhodnou volbou? A právě zde dochází ke konfliktu dvou stran. Abolicionisté stojící proti trestu smrti a retencionisté, jakožto jeho zastánci. (Monestier, 2001)

V mnoha zemích světa již byl trest smrti zcela zrušen jakožto nehumánní metoda výkonu trestu. Právě v těchto zemích jsou prováděny ankety, které se táží na znovuzavedení této metody. Je překvapující, že v mnoha státech by široká veřejnost chtěla trest smrti ve svém právním řádu. Je to způsobeno jistě vysokým procentem kriminálních činů, konkrétně vražd. Každý den je možné dočíst se v novinách o dalších brutálních vraždách odehrávajících se po celém světě. Je to právě rostoucí kriminalita, která stále otevírá otázku pro a proti trestu smrti. Další část práce bude pojednávat právě o této problematice.

6.1 Trest smrti jako nástroj moci a msty

Jako první argument proti výkonu absolutního trestu je právě zneužívání této metody

politickými orgány proti např. tzv. nepřátelům státu. Jako nástroj moci byl absolutní trest využíván od nepaměti. Bylo tomu tak již ve starověkých státech, ale ani v dnešním moderním světě tomu není jinak. (Megivern, 1997)

Není to tak dávno, co v České republice vládl totalitní režim v čele s komunistickou stranou, která s vervou odstraňovala občany jakkoliv se protivící ideálům strany. Již výše byl zmíněn např. proces s Miladou Horákovou, odsouzenou k trestu smrti ve vykonstruovaném procesu za velezradu.

Takto se zneužívalo možnosti praktikovat trest smrti nejen z politických důvodů. Často byl podnětem rasový původ odsouzeného nebo jeho náboženské smýšlení. Podstatné je, že toto není problémem pouze minulého století, ale jedná se o věc stále aktuální. Dochází k tomu např. v mnoha arabských zemích řídících se islámem, kdy je pachatel odsouzen k absolutnímu trestu často za banální trestný čin.

6.2 Justiční omyl

Celý soudní a právní systém je postaven zejména na lidech, a proto nemůžeme s jistotou nikdy říci, že se jedná o systém neomylný. V průběhu dějin bychom našli mnoho případů, kdy byl na smrt odsouzen nevinný člověk. Bohužel, pokud již dojde k popravě, tak odsouzenému život nikdo nevrátí. V extrémních případech by se tedy dalo říci, že byla spáchána justiční vražda na nevinné oběti. Tento argument je často považován za jeden z nejdůležitějších v bojích o absolutní zrušení trestu smrti, protože by v tak nemohlo docházet k fatálním omylům - justičním vraždám. Samotný soudní proces je pochopitelně přezkoumatelný a může dojít ke znovuotevření případu, ale v případě, že byl již trest vykonán, je rozsudek neodvolatelný. (Lyons, 2003)

6.3 Právo na život

V *Listině základních práv a svobod* se v hlavě druhé píše: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ (zdroj: Listina základních práv a svobod, hlava druhá, oddíl první, článek 6.). Prakticky ve všech dokumentech upravujících lidská práva se píše o právu na život a nikdo nemá právo druhému člověku život vzít.

Tento argument je dále ale také diskutabilní. Odpůrci budou tvrdit, že společnost nemá nejmenší právo odsoudit vězně na smrt, přestože se odsouzený dopustil vraždy. V takovém to případě by se společnost ponížila na úroveň vraha a sehrála by při jeho popravě stejnou roli. Nedošlo by tedy k žádné nápravě, jelikož by lidé vykonali stejný čin jako samotný vrah.

Zastánci trestu smrti naopak tvrdí, že v případě vraždy se viník svého práva na život zřekl sám tím, že usmrtil nevinnou obět. Z toho vyplývá, že by mu měla být tato výsada odebrána. Samotný trest smrti ovšem někdo také musí vykonat. Vždy musí někdo spustit tlačítko, zapojit přístroj a podobně. Abolicionisté tedy zastávají názor, že vždy je někdo katem, vždy někdo zastává funkci vraha, jenž odebere další lidský život.

Jak již bylo řečeno, tento argument je velice diskutabilní. Jiný názor bude člověk zastávat z pozice objektivního přihlížejícího, který není nijak osobně zapleten do sporu, a jinak, pokud byl např. rodinným příslušníkem nebo přítelem jak oběti, tak odsouzeného.

6.4 Odstrašení

Tento argument tvrdí, že již samotná možnost udělení trestu smrti je odstrašením potencionálních trestanců od spáchání protiprávního jednání. S tímto argumentem by se dalo do jisté míry souhlasit. Člověk, který chce například vyloupit banku, ukrást cenný předmět, padělat bankovky atd., většinou svůj čin důkladně naplánuje. Plán je rozebrán do nejmenších detailů, je promyšlen tak, aby byla možnost úniku nebo jiná alternativa, jak plán spáchat. Důležitý však je fakt, že ve většině zemí, kde je stále trest smrti praktikován, je využíván pouze za ty nejzávažnější trestné činy, mezi které patří bezpochyby vražda. Člověk, který připraví jiného o život ve většině případů není schopen logicky uvažovat. Většinou jedná pod návalem emocí nebo při užití omamných látek a alkoholu. V tomto případě jistě ani nepomyslí na možnost popravy za tak hrůzný čin. Jistě jsou také případy, kdy vražda byla úkladně naplánována, ale takových je pouhý zlomek. Je tedy sporné, zda má již samotná možnost udělit tento trest jakýsi odstrašující efekt. V současné době také nelze prokazatelně říci, zda s vědomím této hrozící sankce by počet vražd klesl. Nebo naopak. V zemích, kde již byl trest smrti zrušen, počet vražd nestoupl. (Hamerský, 2001)

6.5 Ochrana společnosti

Pokud dojde k popravě odsouzeného, již se tato osoba nikdy nemůže dopustit stejného trestního činu, dochází tak tedy k ochraně společnosti před možným opakováním daného prohřešku. Je to právě společnost, která trest smrti schvaluje. Ve většině zemí, kde trest smrti kdysi figuroval v trestním zákoníku jako možná sankce, jsou lidé pro znovuzavedení absolutního trestu. Z toho tedy vyplývá, že i přes současnou demokratizaci Evropy je stále mnoho zastánců trestu nejvyššího. (Hamerský, 2001)

6.6 Ekonomický faktor

Vězení je jeden z prostředků, kde může dojít k nápravě odsouzeného člověka. Ovšem má to i své nevýhody. Odsouzený je v takovém případě v rukou státu, který se o něj musí starat. Vězeň má střechu nad hlavou, musí něco jíst a pochopitelně má i jiné potřeby. To vše znamená, že stát to stojí peníze. Česká vězení jsou vybavena celkem moderně. Vězni mají k dispozici knihovnu, televizi, věnují se svým koníčkům. Mnoho lidí zastává názor, že vězení je pro trestance až příliš velkým luxusem, který je pro stát velice finančně náročný. Zastánci trestu smrti apelují nejen na nedostatečnost odsouzení na doživotí například pro vrahy, ale také na to, že během výkonu tohoto trestu je odsouzený v péči státu, něj za něj utratí nemalý finanční obnos.

Samotný trest smrti ale také stojí dost peněz. Jedná se o látku do smrtících injekcí, technickou a finanční náročnost sestavení elektrického křesla, v neposlední řadě také negativní vliv plynové komory na životní prostředí. Ovšem i tady by se dalo argumentovat nebezpečností některých trestanců, pro něž je jakýkoliv jiný trest než poprava trestem nedostatečným.

Jistě, odsouzený může představovat potencionální hrozbu nejen pro širokou veřejnost, ale také pro pracovníky věznic. V tom případě by poprava zabránila dalším možným obětem. Pokud je ale člověk umístěn do věznice na doživotní či jinou délku trestu, stále by se dala napravit situace, kdy by se u odsouzeného jednalo o justiční omyl. U již zmiňované popravy je však tato náprava zcela nereálná.

Soudě dle těchto argumentů, je velice komplikovanou záležitostí vytvořit si své vlastní stanovisko. Jedná se o začarovaný kruh otázek, na které lze jen stěží najít jednoznačnou odpověď. Je trest smrti skutečně adekvátním trestem? Má vůbec společnost tu moc odsoudit člověka na popravu? Mělo by být právo na život vzato člověku, jenž o život připravil někoho dalšího? Nestane se v tomto případě z vykonavatele trestu také vrah? Byl by pro vraha trest odnětí svobody trestem dostačujícím? Je trest smrti preventivním opatřením pro minimalizování obdobných trestních činů? Takových otázek by se dalo vytvořit celé množství. Mnoho lidí si již svůj vyhraněný názor našlo a stojí na jedné či druhé straně. Najdou se však i takoví, kteří stále ještě neví, jak se rozhodnout, protože argumenty obou stran nepovažují za dostatečně přesvědčivé pro zvolení jedné či druhé alternativy. (Hamerský, 2001)

8 Řešení problému trestu smrti z etického a morálního hlediska

Na rozdíl od právních norem nejsou etické a mravní normy kodifikovány, což znamená, že nejsou legislativně zakotveny a tedy vymahatelné zákonem. Určitá záležitost sice může být v souladu se zákonem, nicméně zároveň také může být pro určitý okruh lidí neetická a nemorální. Toto pochopitelně záleží na různých faktorech jako je věk, pohlaví, náboženské vyznání, kulturní sounáležitosti atd. Je velice těžké nahlížet na něco eticky a morálně tak, aby nedocházelo k subjektivizaci postojů. Stejně tak je tomu i v otázce trestu smrti. Je velice těžké vytvořit si na jeho správnost hledisko bez subjektivního postoje. Jak již bylo uvedeno výše, cílem této práce není sestavení názorů, zda je trest smrti správný či nikoliv, ale má posloužit jako příručka k tomu, aby si každý vytvořil svůj postoj sám.

Zde se nabízí další otázka. Jaká by byla vhodná alternativa za absolutní trest? Bylo by vůbec možné adekvátně potrestat např. vraha? Možnost představuje odnětí svobody na doživotí, ale tato možnost nachází v řadách veřejnosti mnoho odpůrců. Jedni poukazují na to, že pro vrahy je to trest nedostatečný. Člověku, který připravil o život druhého, je tak ponecháno právo na život i přesto, že si sám cizího života nevážil. Proč se zachovat morálně vůči někomu, kdo takto sám nesmýšlí? Druhá strana však odpovídá, že pokud bude odsouzený zbaven života, tak se společnost zachová v podstatě stejně nemorálně jako samotný vrah. (Šlipko, 2002)

Dalším tématem k diskusi je také nákladnost věznic. O člověka, který je umístěn do vězení, se tak má automaticky starat stát, který financuje věznice z platů daňových poplatníků, tedy občanů. Mnoho odpůrců doživotního trestu pak uvádí, že trestanci se tak dostává celoživotní péče, v rámci které má střechu nad hlavou a jídlo pětkrát denně. Komfort, ve kterém vězeň žije, je financován ze strany nevinných lidí, kteří se chovají vždy tak, jak káže zákon. Z toho všeho vyplývá, že z hlediska nákladnosti je trest smrti tou levnější variantou. Můžeme však v otázce lidského života vůbec diskutovat o tom, co je ekonomicky výhodnější?

Věznice se tak stávají nástrojem nápravy. Ověřitelnost trestu smrti v rámci nápravy je nereálná už proto, že odsouzeného zákon připraví o život, a tedy nemůžeme dokázat skutečnou nápravu. Existuje též názor, že mnoho vrahů má psychické a jiné odchylky od norem chování, a náprava je tedy taktéž takřka nemožná. Pochopitelně tak dochází k ujištění, že již nedojde k opětovnému trestnému činu a občané tak budou uchráněni.

Otázka nápravy ale zůstává stále otevřená, stejně tak jako je tomu u otázky spravedlnosti výkonu absolutního trestu.

Praktická část

9 Úvod do praktické části

Součástí mé diplomové práce tvoří také praktická část, jíž úkolem je sesbírání dat týkajících se problematiky trestu smrti, a také získání obrazu o tom, jaké názory převládají ve společnosti. Cílovou skupinou, na kterou byl výzkum zaměřen, jsou lidé ve věku 15- 30 let.

Otázky jsou sestaveny tak, aby nejen zjistily, jak se dotazovaní staví obecně k trestu smrti, ale také zkoumají, zda- li by dotazovaní byli pro znovuzavedení trestu smrti v českém právním systému. Vedle otázek týkajících se morálního a etického hlediska, jsou zde také otázky týkající se autonomie členských států a svobody rozhodování o této problematice, což je v útlé souvislosti s členstvím v mezinárodních organizacích a s evropskou integrací.

Informací dotýkajících se tohoto tématu je mnoho, na internetu, v televizi, v rádiu, v novinách, ale také ve školách atd. Proto se domnívám, že respondenti se s tímto tématem nesetkají poprvé a budou mít jistou míru vědomostí k tématu.

Výchozí hypotézy

- 1. Předpokládám, že většina respondentů bude mít k trestu smrti spíše negativní stanovisko.*
- 2. Předpokládám, že většina respondentů bude proti znovuzavedení trestu mrti v českém právním řádu.*
- 3. Předpokládám, že většina respondentů bude pro autonomii státu v rozhodování o této problematice.*

9.1 Metoda výzkumu

Jako metodu pro svůj výzkum jsem zvolila dotazníkové šetření. Tuto metodu jsem zvolila zejména pro jeho rychlost a snadnost vyplnění. Pochopitelně spatřuji také určitá negativa, jako například neporozumění některých otázek u respondentů, nebo také ledabylé vyplňování bez dobrého porozumění textu.

Během vytváření dotazníku jsem brala ohled na poměrně širokou věkovou skupinu cílového vzorku, proto jsem se otázky snažila formulovat tak, aby byly co nejlépe pochopeny

v celé skupině dotazovaných. Také jsem akceptovala fakt, že starší věkové skupiny, budou mít lepší informační přehled, proto jsou otázky vytvářeny tak, aby na ně byli schopni odpovědět všichni dotazovaní bez ohledu na věk. Respondent si vybírá jednu z možností odpovědi s tím, že je ponechán také prostor dalšímu komentáři ze strany tázaného.

V úvodu výzkumného šetření jsem respondenty informovala o cílech dotazníku a ujistila je o anonymitě při jeho vyplňování. Také jsem uvedla, že výsledky, jež ze šetření získám, využiji při vytváření praktické části své diplomové práce. Následovaly instrukce ke správnému vyplnění dotazníku, aby nedošlo k případným praktickým chybám.

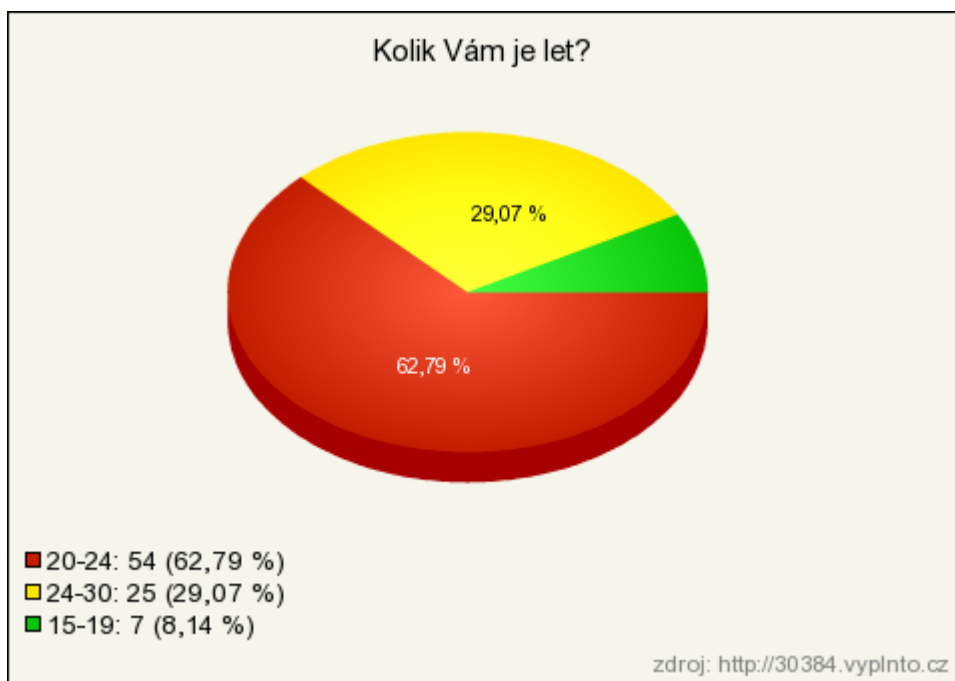
Obsah dotazníku tvoří 15 otázek. První dvě otázky se týkají pohlaví a věku respondentů. Zbýlých 13 se již věnuje problematice tohoto výzkumného šetření. Těchto třináct otázek je sestaveno tak, aby respondent mohl vybrat jednu ze tří pevně stanovených možností odpovědi. Je ponechán také prostor pro doplnění informací ze strany respondentů.

Jak jsem se již zmínila, tak jako metodu výzkumu jsem zvolila dotazníkové šetření, jež jsem vytvořila a následně umístila na internetový portál www.vyplnto.cz. Věkové skupiny respondentů jsem ohraničila od 15 do 30. let. Na dotazník odpovědělo celkově 86 osob.

9.2 Průběh šetření

Otázka č. 1- Věk respondentů

První otázka dotazníku se týkala věku respondentů. Na výběr byla jedna ze tří věkových skupin. Každý dotazovaný si vybral věkovou skupinu, do které patřil.

Z grafu je patrné, že nejčastěji odpovídali na dotazník respondenti ve věku 20- 24 let. Tato skupina tvoří 62, 79 %, což je 54 osob. Druhou nejčastěji volenou variantou byla věková skupina od 24 do 30 let, která představuje 29, 07 %, tedy 25 osob. Nejnižší zastoupení představuje skupina v rozmezí 15- 19 let, do které se řadí 8, 14 %, což je 7 osob.

Otázka č. 2- Pohlaví respondentů

Druhá otázka se týká pohlaví respondentů, což znamená, z čehož vyplývá, že je na výběr jedna ze dvou možností.

Z grafu je patrné, že dotazník vyplňovaly zejména ženy. Celkově odpovědělo 63 žen, což je 73, 26 %. Zbýlých 26, 74 % představují muži. Odpovědělo jich 23.

Otázka č. 3- Trest smrti je na území České republiky zrušen od roku 1990. Uvažovali byste o jeho znovuzavedení?

Tato otázka zjišťovala mezi dotazovanými, zda- li by byli pro znovuzavedení trestu smrti v České republice. Tato otázka měla na výběr jednu ze tří možností, ale také bylo vyhrazeno místo na vlastní odpověď.

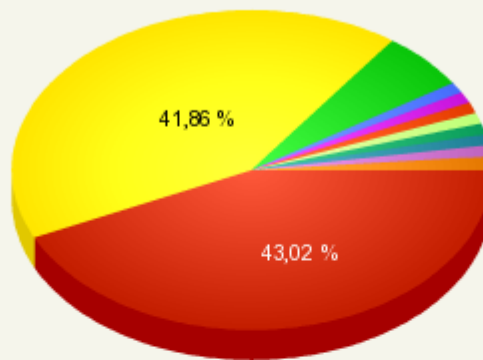

Z grafu je patrné, že nadpoloviční většina dotazovaných zvolila odpověď ano, což znamená, že by souhlasila se znovuzavedením trestu smrti v České republice. Tuto skupinu tvoří 61, 63 %, což představuje 53 osob. Proti znovuzavedení trestu smrti bylo 22 osob, což v grafu představuje 25, 58 % a je to druhou nejčastější odpovědí. Nejmenší počet respondentů, tedy 9, 3 %, zvolilo odpověď nevím, což znamená, že si nejsou zcela jisti svým stanoviskem. Jedná se o 8 osob. Zbylí tři respondenti si zvolili vlastní slovní odpověď, což v grafu představuje necelá 4 %.

Otázka č. 4- Doživotí je v České republice nejvyšším možným trestem. Myslíte si, že je tento trest adekvátní například pro odsouzené za vraždu?

Tato otázka zjišťuje v řadách respondentů, zda- li považují trest smrti jako adekvátní trest pro ty, jež vzali druhému člověku život.

2. Doživotí je v České republice nejvyšším možným trestem. Myslíte si, že je tento trest adekvátní například pro odsouzené za vraždu?

- ano: 37 (43,02 %)
- ne: 36 (41,86 %)
- nevím: 5 (5,81 %)
- pouze vybrané případy: 1 (1,16 %)
- To je individuální: 1 (1,16 %)
- Záleží na okolnostech, pokud se to týká brutální vraždy, jsem pro trest smrti: 1 (1,16 %)
- záleží na podmínkách ve věznici a spáchaném zločinu : 1 (1,16 %)
- záleží nad druhem vraždy, psychickým rozpoložením jedince (zda-li nejednal v afektu či není psychicky narušen) : 1 (1,16 %)
- absolutně ne! absurdní zákony!: 1 (1,16 %)
- záleželo by na povaze zločinu, např. hromadná vražda, atentát apod.: 1 (1,16 %)
- Záleží na osobnosti odsouzeného: 1 (1,16 %)

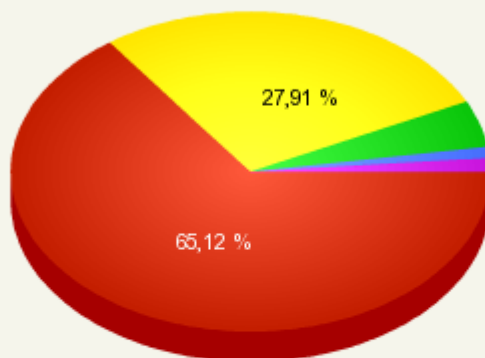
zdroj: <http://30384.vyplnto.cz>

U této otázky jsou odpovědi velice vyrovnané. S adekvátností trestu smrti pro ty, jež vzali druhému člověku život, souhlasí 43, 02 %, tedy 37 osob. Oproti tomu s adekvátností nesouhlasí 41, 86 % dotazovaných, tedy 36 osob. Rozhodnuto ve svém stanovisku není 5 osob, což v grafu představuje 5, 81 %. Tito respondenti tedy vybrali možnost nevím. Zbýlých necelých 10 % dotazovaných na otázku odpovědělo vlastními slovy. Jednou z odpovědí bylo, že by záleželo na povaze zločinu, jak by se rozhodli.

Otázka č. 5- Mnoho lidí a organizací zastává názor, že trest smrti je v podstatě stejně brutálním a nehumánním činem, jako například samotná vražda. Souhlasíte s tímto názorem?

Tato otázka se zabývá problémem, zda- li poprava není v očích respondentů stejně brutálním aktem, jako samotná vražda.

3. Mnoho lidí a organizací zastává názor, že trest smrti je v podstatě stejně brutálním a nehumánním činem, jako například samotná vražda. Souhlasíte s tímto názorem?

■ ne: 56 (65,12 %)

■ ano: 24 (27,91 %)

■ nevím: 4 (4,65 %)

■ Záleží... Je to v podstatě úmyslné usmrcení člověka, ale proč by ten člověk měl dál žít, když dokázal vzít život nevinnému? Oko za oko...: 1 (1,16 %)

■ Takový člověk který výjde ven z vězení se už nezmění stojí nam to za to aby znovu vraždil nevinné!!? toto je pouze sebeobrana : 1 (1,16 %)

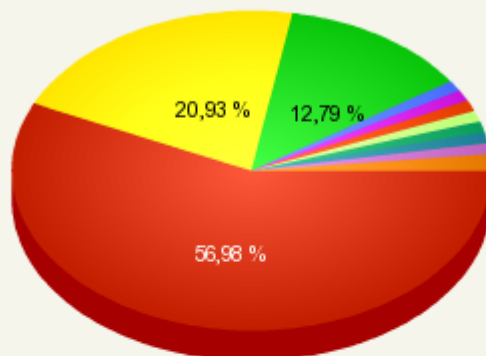
zdroj: <http://30384.vypinto.cz>

Nadpoloviční většina respondentů odpověděla na tuto otázku ne, což znamená, že nesouhlasí s tím, že by poprava byla stejně brutálním aktem jako např. vražda. V grafu se jedná o 65, 12%, což je 56 osob. Naopak s tímto výrokiem souhlasí 27, 91 %. To znamená, že popravu považuje za stejně brutální akt jako např. vraždu 24 osob. Plně rozhodnuto není 4, 65 % dotazovaných, tedy 4 osoby. Z výčtů otázek tedy zvolili odpověď nevím. Vlastními slovy odpověděly 2. osoby.

Otázka č. 6- Evropská unie apeluje na Bělorusko, aby zrušila ve své zemi trest smrti. Bělorusko je totiž jediným státem Evropy, kde je trest smrti využíván v praxi. Myslíte si, že EU takto může zasahovat do politiky státu?

Tato otázka má za úkol zjistit, zda- li respondenti souhlasí s tím, že Evropská unie může zasahovat do autonomie státu tím, že bude požadovat zrušení trestu smrti v určité zemi.

4. Evropská Unie apeluje na Bělorusko, aby zrušila ve své zemi trest smrti. Bělorusko je totiž jediným státem Evropy, kde je trest smrti využíván v praxi. Myslíte si, že EU takto může zasahovat do politiky státu?

- ne: 49 (56,98 %)
- ano: 18 (20,93 %)
- nevím: 11 (12,79 %)
- Může radit, nikoli rozhodovat a nesmí vymáhat: 1 (1,16 %)
- Spíše ne, ale záleží jestli jsou v zemi porušována lidská práva: 1 (1,16 %)
- bohužel ano: 1 (1,16 %)
- neměla by!: 1 (1,16 %)
- ne, ale apelovat může: 1 (1,16 %)
- ne oni jsou chytří a ví proč to dělají a za jakým účelem!: 1 (1,16 %)
- ano, jelikož v nedemokratických státech je trest smrti zneužíván jako nástroj proti opozici: 1 (1,16 %)
- Pouze doporučit: 1 (1,16 %)

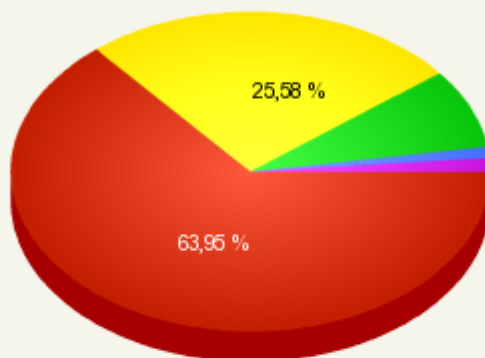
zdroj: <http://30384.vypinto.cz>

Nadpoloviční většina respondentů souhlasí s tím, že EU nemá právo zasahovat do rozhodnutí státu v této záležitosti. V grafu to tedy představuje 56,98 %, což je 49 osob. S právem EU zasahovat státům v rozhodování týkajících se této záležitosti souhlasí 20,93 %, což je 18 osob. Zcela jasný postoj v této otázce nemá 11 osob, v grafu 12,79 %, které zvolily odpověď nevím. Zbýlých 9,3 procent odpovědělo vlastními slovy. Jednou z odpovědí je, že EU nemá právo rozhodovat za stát, ale může na něj v dané problematice apelovat.

Otázka č. 7- Rada Evropy zastává názor, že trest smrti je pro demokracii nepřijatelný. Členství v Evropské unii je tak podmíněný zrušením tohoto absolutního trestu. Souhlasíte s tím, že má EU právo určovat takové podmínky?

Jednou z podmínek přijetí do EU je zrušení trestu smrti. Tato otázka má prověřit, zda dotazovaní s tímto souhlasí, či nikoliv.

5. Rada Evropy zastává názor, že trest smrti je pro demokracii nepřipustný. Členství v Evropské Unii je tak podmíněný zrušením tohoto absolutního trestu. Souhlasíte s tím, že má EU právo určovat takové podmínky?

- ne: 55 (63,95 %)
- ano: 22 (25,58 %)
- nevím: 7 (8,14 %)
- nelíbí se mi to, ale právo na to určite má, vždyť smysl cele EU spočívá v tom, že Evropa má fungovat jako 1 celek cili stejna pravidla pro všechny: 1 (1,16 %)
- pak v této zemi za chvíli nikdo nebude protože budeme znásilňované, zabitě, okradené a mučené. Sen každého člověka jak zemřít!: 1 (1,16 %)

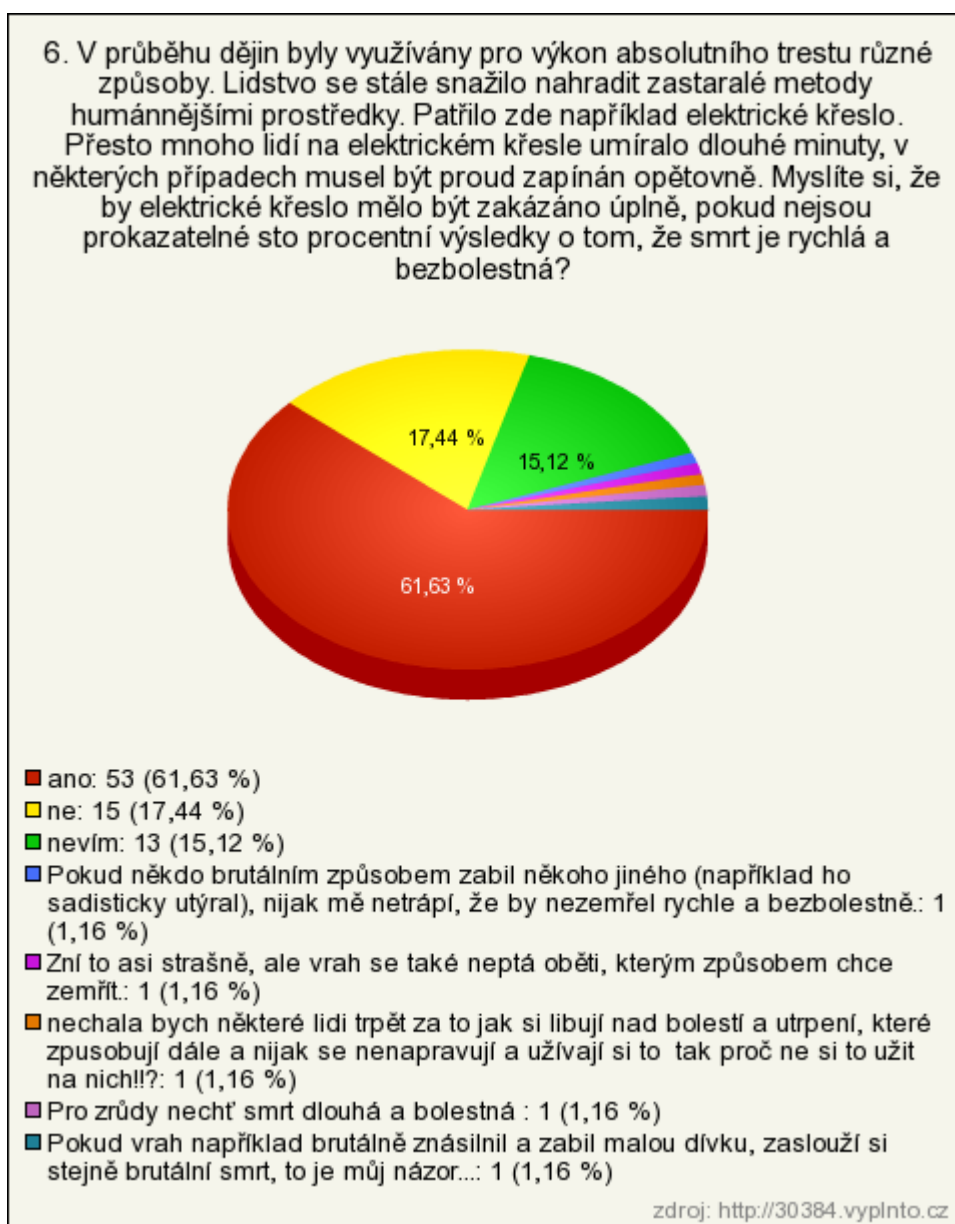
zdroj: <http://30384.vypinto.cz>

Nadpoloviční většina dotazovaných nesouhlasí s tím, že by EU mělo právo podmínovat členství zrušením trestu smrti. V grafu tuto odpověď představuje 63,95 %, což je 55 osob. Naopak s právem EU na podmínování členství souhlasí 22 osob, v grafu 25,58 %. Odpověď nevím zvolilo 7 osob, což v grafu představuje 8,14 %. Zbylé dvě dotazované osoby odpověděly vlastní odpovědí. Jednou z těchto odpovědí bylo, že s touto podmínkou EU nesouhlasí, ale na druhou stranu EU toto právo má.

Otázka č. 8- V průběhu dějin byly využívány pro výkon absolutního trestu různé způsoby. Lidstvo se stále snažilo nahradit zastaralé metody humánnějšími prostředky. Patřilo zde například elektrické křeslo. Přesto mnoho lidí na elektrickém křesle umíralo dlouhé minuty, v některých případech musel být proud zapínán opětovně. Myslíte si, že by elektrické křeslo mělo být zakázáno úplně, pokud nejsou prokazatelné sto procentní výsledky o tom, že smrt je rychlá a bezbolestná?

Tato otázka mezi respondenty zjišťuje, jestli zastávají názor, že by elektrické křeslo

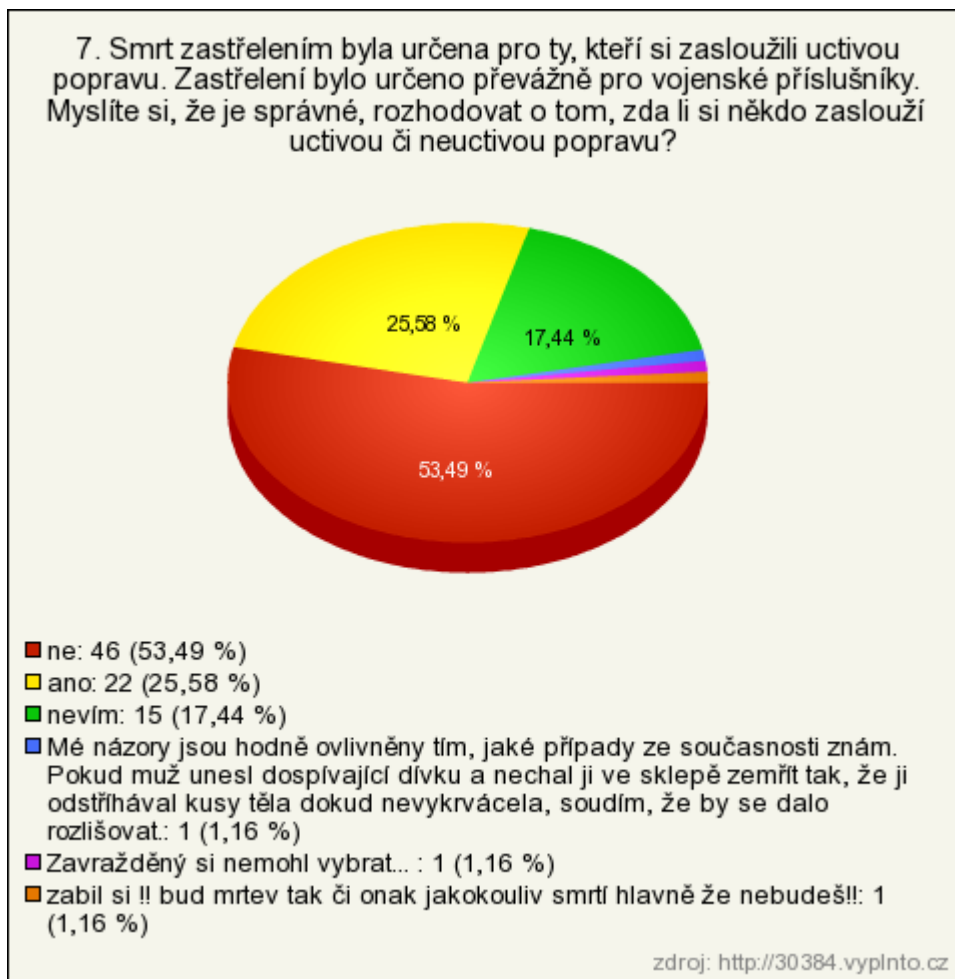
jako metoda popravy, by mělo být zrušeno, pokud není možno prokázat naprostou bezbolestnost a rychlost.

Se zákazem elektrického křesla za podmínek, že nejsou prokázány 100 % výsledky o tom, že se jedná o rychlou a bezbolestnou smrt, souhlasí 61, 63 %, což je 53 osob a představuje to tak nadpoloviční většinu. Proti zákazu elektrického křesla se staví 17, 44 %, tedy 15 osob. Jednoznačné stanovisko nemá 15, 12 %. Tato skupina zvolila možnost nevím a jedná se o 13 osob. Zbýlých pět respondentů odpovědělo jinak než ano, ne nebo nevím. Jednou z odpovědí např. bylo, že vrah se také neptá své oběti, jaký způsob smrti si zvolí.

Otázka č. 9- Smrt zastřelením byla určena pro ty, kteří si zasloužili uctívou popravu. Zastřelení bylo určeno převážně pro vojenské příslušníky. Myslíte si, že je správné, rozhodovat o tom, zda li si někdo zaslouží uctívou či neuctívou popravu?

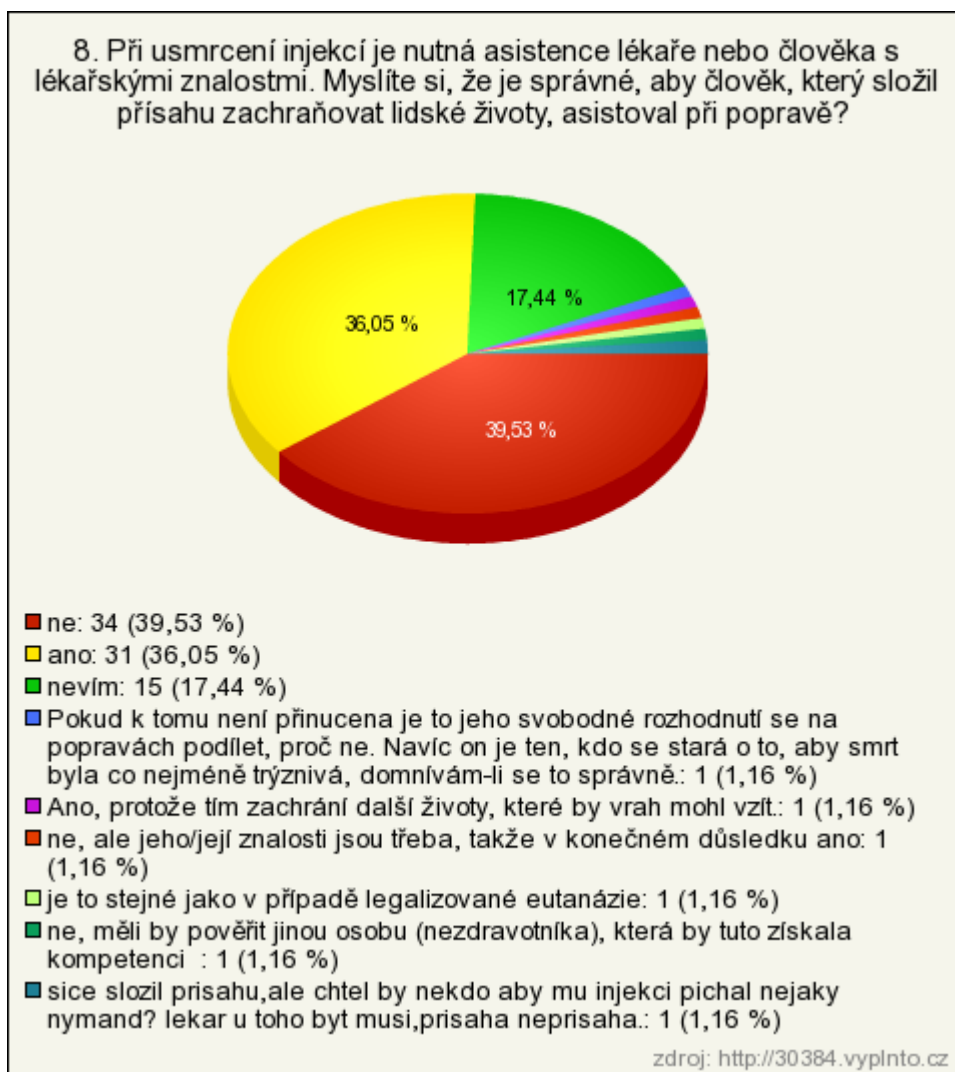
Tato otázka zkoumá mezi respondenty, jestli souhlasí se správností rozhodování o tom, zda- li někdo má výsadu zemřít uctivě a někdo ne.

Nadpoloviční většina nepovažuje za správné, aby někdo rozhodoval o tom, zda- li má či nemá někdo právo zemřít uctívou smrtí. V grafu to představuje 53, 49 %, což je 46 osob. Za správné to naopak nepovažuje 25, 58 %, což je 22 osob. Možnost nevím zvolilo 15 dotazovaných, což představuje 17, 44 %. Zbylé tři osoby doplnily výčet možností vlastní odpovědí. Jedna z nich představuje názor, že vrah kolikrát volí tak brutální metody, že by se v případech vražd mělo dělat rozdíly.

Otázka č. 10- Při usmrcení injekcí je nutná asistence lékaře nebo člověka s lékařskými znalostmi. Myslíte si, že je správné, aby člověk, který složil přísahu zachraňovat lidské životy, asistoval při popravě?

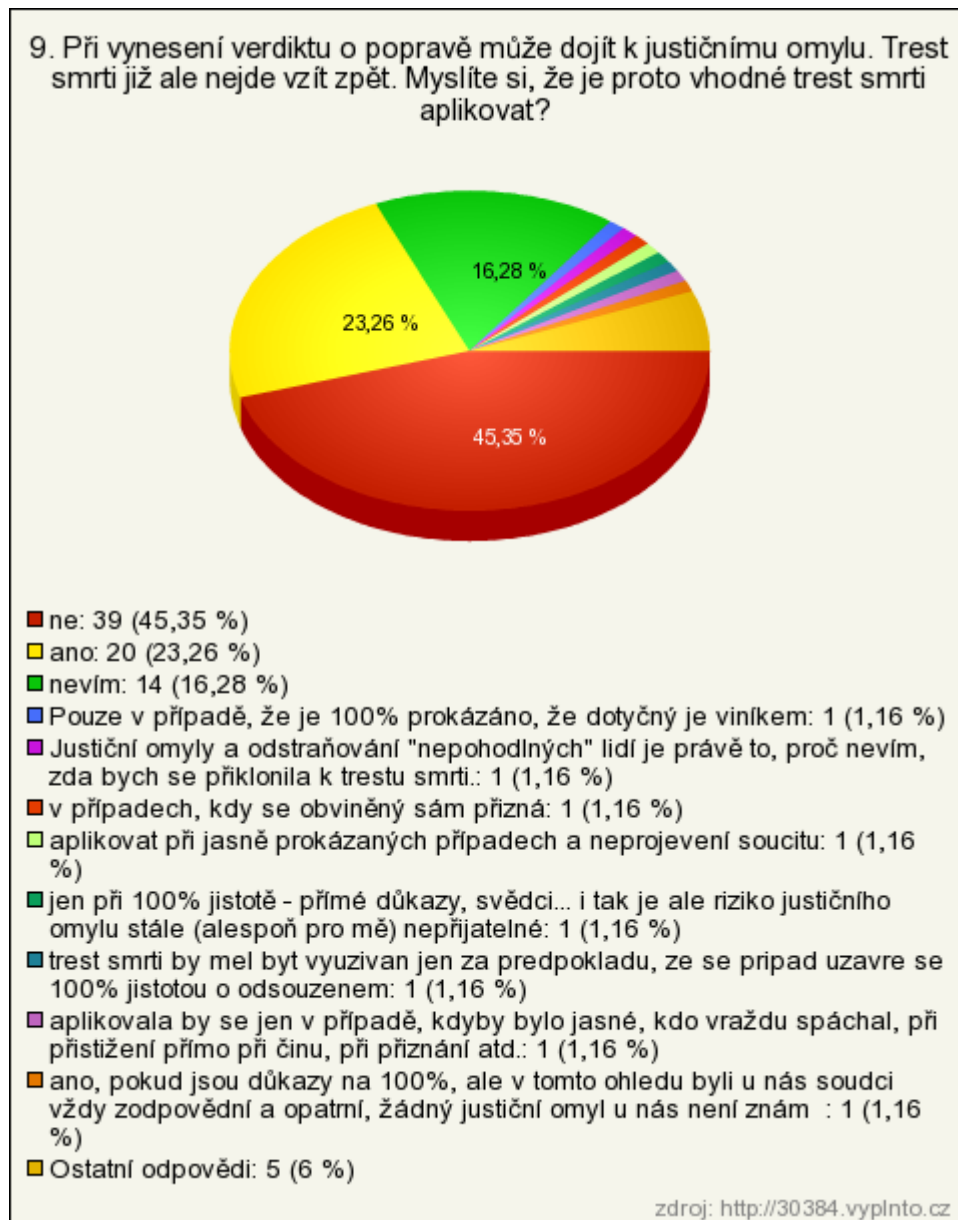
Tato otázka má za úkol zjistit mezi respondenty, zda- li považují za správné, aby při popravách asistoval lékař, tedy člověk, který složil přísahu lidské životy zachraňovat.

Z grafu je patrné, že výsledek v odpovědi ano a ne je velmi vyrovnaný. Asistenci lékaře při popravě za správnou nepovažuje 39, 53 %, což je 34 osob. Oproti tomu ji za správnou považuje 36, 05 %, tedy 31 osob. Zcela jasné stanovisko v této věci nemá 15 osob, tedy 17, 44 %, a jako možnost zvolili z výčtu možností odpověď nevím. Zbýlých 6, 98 % doplnilo výčet možností o vlastní odpověď. Za zajímavé považují porovnávání trestu smrti s eutanazií.

Otázka č. 11- Při vynešení verdiktu o popravě může dojít k justičnímu omylu. Trest smrti již ale nejde vzít zpět. Myslíte si, že je proto vhodné trest smrti aplikovat.

Tato otázka mapuje pohled dotazovaných na možnost justičního omylu a zda- li považují za správné aplikovat trest smrti, i když o možnosti justičního omylu ví.

Z tohoto grafu je patrné, že většina nesouhlasí se správností aplikace trestu smrti, když ví o možnostech justičního omylu. Tuto skupinu tvoří 45, 35 %, což je 39 osob. Naopak i s vědomostí o existenci justičního omylu se správností aplikace trestu smrti souhlasí 23, 26 %, což představuje 20 osob. Variantu nevím si zvolilo 14 osob, což v grafu zobrazuje 16, 28 %.

Zbýlých 13 dotazovaných si zvolilo jinou variantu než ano, ne nebo nevím.

Otázka č. 12- Myslíte si, že by se o této problematice mělo hovořit více?

Tato otázka mezi dotazovanými mapuje, jestli považují informovanost tohoto téma jako dostatečné či nikoliv.

Nadpoloviční většina dotazovaných považuje informovanost týkající se tohoto problému za nedostatečnou, tedy souhlasí s tvrzením, že by se mělo o trestu smrti hovořit více. V grafu se jedná o 80, 23 %, což představuje 69 osob. Jako dostatečně informovanou považuje tuto problematiku 10 osob, v grafu 11, 63 %. Variantu nevím zvolilo 6 dotazovaných, tedy 6, 98 %. Jeden respondent zvolil jinou variantu, což v grafu představuje 1, 16 %.

Otázka č. 13 - Je vhodné rozebírat tuto problematiku s žáky základních a středních škol?

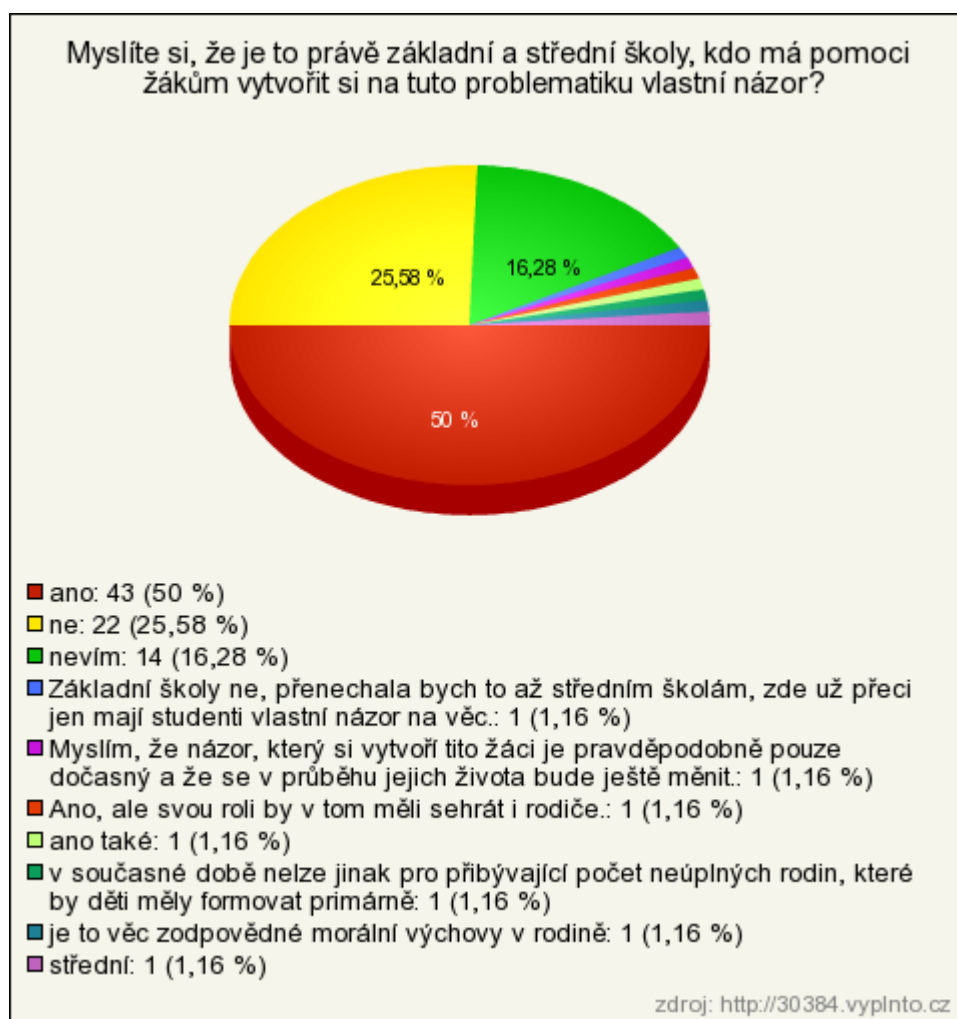
Tato otázka zjišťuje názor respondentů na správnost rozebírání tohoto tématu na základních a středních školách.

Nadpoloviční většina respondentů souhlasí se správností probírání této problematiky na základních a středních školách. V grafu se jedná o 60, 67 %, tedy 52 dotazovaných. Jako nesprávné probírat toto téma na základních a středních školách považuje 18 respondentů, což představuje 20, 93 %. Možnost nevím zvolilo 10 osob, tedy 11, 63 %. Zbylých 6 osob zvolilo vlastní možnost. Jednou z nich byl názor, že pro žáky základních škol je toto téma nevhodné, ale na středních školách je naopak toto téma vhodné.

Otázka č. 14- Myslíte si, že jsou to právě základní a střední školy, kdo má pomoci žákům vytvořit si na tuto problematiku vlastní názor?

Úkolem této otázky je zjistit mezi respondenty, zda- li považují za správné, aby škola pomáhala žákům s vytvořením vlastního názoru v této problematice.

Polovina dotazovaných souhlasí se správností pomoci žákům ze strany školy při tvorbě vlastního názoru na problematiku trestu smrti. V grafu se tedy jedná o 50 %, což je 43 dotazovaných. Za správné toto nepovažuje 22 osob, tedy 25,58 %. Možnost nevím zvolilo 14 respondentů, což v grafu tvoří 16,28 %. Jinou možnost zvolilo 7 respondentů. Jednou z variant např. bylo, že je správné, aby škola takto pomáhala žákům při vytváření vlastního stanoviska, ale druhým činitelem by také měli být rodiče.

Otázka č. 15- Máte pocit, že v této problematice jde cítit tlak ze strany médií?

Tato otázka mapuje mezi respondenty, zda- li cítí tlak v této věci tlak médií.

Tlak médií v této problematice nepocítuje 43,02 %, což představuje 37 respondentů. Naopak tlak médií pocítuje 37,21 %, tedy 32 dotazovaných. Variantu nevím zvolilo 15 osob, což je v grafu uvedeno jako 17,44 %. Dva respondenti zvolili jinou variantu. Jednou z nich byl názor, že česká média se o tuto problematiku nezajímají vůbec.

9.3 Diskuze

Cílem výzkumu bylo zjistit údaje, jež by napověděly o názorech společnosti k tomuto tématu. Výzkum tedy posloužil svému účelu. Při shrnutí praktické části na základě grafů jsem došla k těmto závěrům.

Nejrozšířenější věkovou skupinou, která odpovídala na mnou vytvořené dotazníkové šetření, byla skupina ve věku 20- 24 let. Z řad respondentů tvořily nadpoloviční většinu ženy.

Většina dotazovaných by se při uvažování, zda- li znovu zavést trest smrti, rozhodla pro jeho znovuzavedení, ale u další otázky, která se zabývala justičními omyly, již většinu tvoří právě lidé, již zastávají názor, že v případě existence justičních omylů, by neměl být trest absolutní aplikován. U otázky týkající se adekvátnosti trestu smrti pro člověka, který spáchal vraždu, byly odpovědi ano a ne velice vyrovnané, což svědčí o náročnosti této problematiky. Za to u následujícího dotazu, jenž zkoumal názory na trest smrti z pohledu jeho humánnosti, již většina nepovažuje za stejně brutální čin jako vraždu. Ze stejného hlediska bylo nahlíženo

také na dotaz týkající se bezbolestnosti při výkonu popravky pomocí elektrického křesla. Více jak polovina respondentů by elektrické křeslo zrušila, pokud by nebylo prokázáno, že se jedná o bezbolestný proces. Negativní stanovisko většina zaujímala při otázkách, které se zabývaly zasahováním mezinárodních organizací do autonomie státu při rozhodování o této problematice. Většina respondentů zastávala názor, že je to záležitostí pouze státu, nikoliv Evropské Unie a jejích výkonných orgánů, zda-li bude figurovat v trestním zákoníku trest smrti jako metoda nápravy. Ve věci asistence lékařů u popravky byly odpovědi vyrovnané, což svědčí o tom, že široká veřejnost ještě není plně rozhodnuta v této věci.

Nadpoloviční většina zastává názor, že toto téma je málo diskutované a této problematice by mělo být vyhrazeno více prostoru. Kladně se také většina staví k zařazení tohoto tématu do výuky na základních a středních školách, protože je to právě škola, kdo by měl figurovat jako činitel v procesu vytváření si vlastního stanoviska mezi žáky k této diskuzi.

9.4 Ověření hypotéz

1. Předpokládám, že většina respondentů bude mít k trestu smrti spíše negativní stanovisko.

Na základě mnou provedeného výzkumu jsem došla k závěru, že tato hypotéza nemá jednoznačné stanovisko. Většina respondentů se staví kladně k znovu zavedení trestu smrti. Z řad dotazovaných 53 uvedlo, že by tento trest znovu zavedlo, což představuje více než 60 %. U další otázky týkající se aplikování nejvyššího trestu v případě, že není možno předejít justičním omylům, tvoří většinu respondenti, kteří se staví proti trestu smrti.

2. Předpokládám, že většina respondentů bude proti znovuzavedení trestu mrti v českém právním řádu.

Tato hypotéza se mi nepotvrdila. Jak jsem již uvedla v předchozí hypotéze, tak 53 respondentů by znovuzavedení trestu smrti schválilo, což představuje většinu dotazovaných.

3. Předpokládám, že většina respondentů bude pro autonomii státu v rozhodování o této problematice.

Většina dotazovaných zastávala názor, že je to právě věcí státu, jak se v této problematice rozhodne a Evropská Unie by tedy neměla mít právo do těchto záležitostí zasahovat. Hypotéza se tedy potvrdila.

9.5 Trest smrti ve výuce na základní a střední škole

Jsem studentkou pedagogické fakulty, je tedy na místě, abych se zamyslela nad správností zařazení tématu do výuky na školách. Toto téma je velice náročné k zpracování pro dospělého člověka, jež již získal určitý přehled o životě. Pro žáka základní a střední školy to tedy bude také velice problémové téma. Nicméně se domnívám, že by se i přesto mělo stát součástí výuky na základních i středních školách. V současné době jsou na školách vytvářeny školní vzdělávací programy. Předlohou k jejich vytvoření jsou Rámcové vzdělávací programy, které jsou rozděleny na vzdělávací oblasti.

Součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní i střední školu je část *Člověk a společnost*. Jednou z kapitol této oblasti je také úvod do právní problematiky. V rámci základní školy se jedná o *Stát a právo*, pro gymnázia se jedná o *Občan a právo*. Už na základní škole tedy žáci diskutují o tématech jako: lidská práva a svobody, dokáže uvést, jaký je rozdíl mezi přestupkem a trestním činem, a také vyjmenuje státní orgány zajišťující právní ochranu společnosti. Na gymnáziích se již hovoří o tom, co je to morálka a jaký je rozdíl mezi morální a právní normou.

Žákům se tak tedy dostává množství informací, jíž souvisí s touto problematikou. Škola je institucí nejen vzdělávací, ale také výchovnou. V rámci výuky tohoto tématu dochází k naplnění obou těchto složek. Pedagog nemůže žákům podsouvat své vlastní stanoviska, ale je povinen žákům předložit kvalitní zdroj informací, na základě kterého si určitý obraz vytvoří sami. S tímto jádrem informací se z žáka postupně stává demokraticky smýšlející občan, připravený na další život nejen v souladu s právními normami, ale také s ohledem na normy morální a etické.

Problémem by mohlo být zařazení do správného ročníku. Žák již musí být dostatečně zralý, aby pochopil závažnost této diskuse. Pokud se tedy jedná o základní vzdělávání, pak považuji jako vhodný ročník, kdy dojde k uvedení do problematiky, ročník devátý. Na gymnáziích by tedy mohlo dojít k hlubšímu zamyšlení nad tématem již v prvním ročníku studia.

Po zařazení do výuky by mohlo dojít k dalšímu problému, který představuje vhodnou formu výuky. Jak jsem se již zmínila, pedagogovi nepřísluší právo diktovat své vlastní stanovisko, ale pouze kvalitně připravit na vytvoření stanoviska vlastního, proto je jistě nejvhodnější volbou forma diskuse a spolupráce. Pro žáky by bylo také velice přínosné vytváření projektů, jež by se zabýval zdokonalováním trestního systému v České republice. Představovalo by to pro žáky prostor k vlastní aktivní činnosti, kterou by museli vytvářet při

dohledávání informací. Zajímavou zkušeností by byly také besedy s právníky, soudci a policisty, kteří by přednesli základní informace k problematice z hlediska jejich profese.

Žáci již mají z předešlých vyučovacích hodin základní informace týkající se práva. Nejdůležitějším prvkem by nebylo vytvoření konečného stanoviska, ale uvědomění si, co s sebou trest smrti přináší pro všechny zúčastněné strany, tedy: odsouzeného, rodinu pozůstalého, dopad na společnost atd. Žáci by si také měli uvědomit vývoj společnosti na pozadí dějinných událostí jako např. 2. světová válka, socialismus, komunistické procesy, ale také nástup demokracie a vstup do Evropské unie atd. Všechny tyto aspekty měly dopad na dnešní společnost, proto je tak důležité, aby si žáci uvědomili veškeré souvislosti.

Samotné uvědomění závažnosti, vyplývající z problému praktikování trestu smrti, si žáci budou postupně uvědomovat a formovat si své vlastní stanovisko na pozadí těchto událostí, ale také během společné diskuse a při didaktických hrách.

Možná se bude zdát, že toto téma je pro žáky základních a středních škole velice náročné a nebudou schopny pochopit do hloubky, co trest smrti skutečně představuje, ale je důležité, aby byli s tímto problémem obeznámeni co nejdříve. Bude tak dostatek prostoru, aby i v průběhu dalšího studia a samo-vzdělávání vytvořili stanovisko, které nikterak neovlivní média, názory vrstevníku nebo postoje rodičů, ale vznikne na základě jejich vlastního přesvědčení a smýšlení.

Závěr

Na absolutní trest se dá nahlížet z mnoha oblastí života. Jinak se k tématu budeme stavět z ekonomické roviny, z pohledu náboženství, filozofického hlediska, ale také politiky. Jedno je ale společné pro všechny tyto faktory. Někdo je připraven o život. Možná, že mnoho lidí bude zastávat názor, že tento trest je využíván pouze v případech, kdy jakýkoliv jiný trest by nebyl dostatečně adekvátní. Oproti tomu by se ovšem dalo namítat, že dochází k častým justičním omylům a chybám systému. Jako objektivní pozorovatelé, již nejsou zapojení do konkrétního případu, kdy je vynesena rozsudek smrti, budeme na tento trest nazírat jinak než ti, kterých se případ dotýká určitým osobním způsobem. Nebylo mým cílem nabízet určitý pohled na tuto problematiku, ale pouze představit základní informace, jež se tématu týkají.

Práce nahlížela na trest smrti z etického a morálního hlediska na pozadí dějin. K vytvoření vlastního stanoviska je potřebné důkladné prostudování nejen metod, které byly k popravám využívány, ale také vývoje trestu v českých, evropských a světových dějinách. Tyto informace ale nejsou postačujícím podkladem, proto se práce věnuje také právním dokumentům, jež se zabývají problematikou lidských práv a norem. Jsou to právě dokumenty jako např. *Úmluva o ochraně lidských práv a svobod* nebo *Listina základních práv a svobod Evropské unie*, jež poslouží společnosti při vytváření vlastního stanoviska ve věci trestu smrti. Část práce se zabývá klady a zápory, jež vyplývají z aplikace trestu smrti do praxe. Podstatnou úlohu sehrává také výzkumná část, jež má za úkol zjistit a zmapovat současné postoje veřejnosti, která se výzkumu účastnila. Cílem bylo zejména ověření výchozích hypotéz, z nichž vyplývá, že veřejnost by se stavěla pozitivně k znovuzavedení trestu smrti v českém právním řádu, ale také nepřehlíží problém, jež představují justiční omyly. Součástí praktického oddílu je pochopitelně také můj subjektivní postoj k zavedení problematiky trestu smrti do výuky. Můj osobní názor je takový, že je potřeba diskutovat o těchto záležitostech s žáky již na školách, aby měli dostatek informací k dalšímu vzdělávání v této oblasti, ale také k vytvoření vlastních stanovisek.

Je zcela patrné, že trest smrti je již dlouhou řadu let tématem, jež tvoří předmět mnoha diskuzí. Vytvořit si stanovisko, za kterým si člověk bude stát za všech okolností, je takřka nemožné. Hlavní je ovšem fakt, že se nejedná o téma minulých let, ale je tématem stále aktuálním. V mnoha zemích po celém světě dochází k popravám. Mnoho z nich je trestem pro vrahy. Ale nemá trest plnit nápravnou funkci? Jak může dojít k nápravě, pokud je člověk

usmrcen? Měl by mít vůbec někdo pravomoc rozhodovat o tom, zda- li bude jiný člověk připraven o život? Toto téma je plné otázek, na které je velice složité najít odpověď, to ale nemění mé vlastní stanovisko, které je vůči trestu smrti negativní. Nikdy jsem nebyla zastáncem trestu smrti a ani důkladné prostudování materiálu můj názor nezměnilo. V dnešním moderním světě se každý den děje mnoho krutostí, a proto by člověk měl tyto záležitosti eliminovat. Trest smrti je krutým aktem společnosti. Je to právě společnost, jež by měla představovat spravedlnost, nikoliv odplatu. Právo vzít někomu život nepřísluší nikomu a za žádných podmínek.

Použité zdroje

Literatura

BARTULA, Piotr. *Kara smierci: powracajacy dylemat*. Krakow: Arcana, 2007. ISBN 9788389243799.

BECCARIA, Cesare. *O zločinech a trestech*. Praha: Bursík & Kohout, 1893.

BEST, Cornelia C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 1996, 177 s. ISBN 80-857-6556-X.

BRET, Jan. *22 oprátek*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 1999, 190 s. ISBN 80-860-4982-5.

CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, 316 s. Klokán (Alpress). ISBN 978-80-7362-711-9.

CAWTHORNE, Nigel. *Zabijáci: nejzvrácenější vrazi naší doby*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, 291 s. ISBN 978-80-204-2030-5

DRBOHLAV, Andrej. *Etopedie I.: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, 151 s. Edice speciální pedagogiky (Gaudeamus). ISBN 80-704-1163-5.

EISENBERG, James R. *Law, psychology, and death penalty litigation*. Sarasota, Fla.: Professional Resource Press, c2004, viii, 166 p. ISBN 15-688-7089-2.

ich.

es

, 1999, 463 p. ISBN 80-242-0087-2.

Přijatelnost trestu smrti: otázky a odpovědi, názory osobností : sborník příspěvků a názorů. Vyd. 1. Editor Milan J Hamerský. Brno: Bachant, 2001, 106 s. ISBN 80-902-6317-8.

IVANOV, Miroslav. *Justiční vražda, aneb, Smrt Milady Horákové*. Praha: XYZ, 2009, 338 s. ISBN 978-807-3882-174

LYONS, Lewis. *Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost*. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2003. ISBN 8073520214.

MEGIVERN, James J. *The death penalty: an historical and theological survey*. New York: Paulist Press, c1997, xiii, 641 p. ISBN 08-091-0487-3.

MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost*. Vyd. 1. Praha. ISBN 80-717-6812-X.

SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Překlad Tomáš Kurka. Praha: Naše

vojsko, 2008, 166 s., 32 s. obr. příl. ISBN 978-802-0609-755.

ŠINDELÁŘ, Vladimír. *Cesta na popraviště*. Písek: Praam, 2001, 195 s. Lamentatio, 2. ISBN 80-903-0024-3.

ŚLIPKO, Tadeusz. *Kara śmierci z teologicznego i filozoficznego punktu widzenia*. WAM, 2002. ISBN 9788370977078.

TROMBLEY, Stephen. *Popravy podle protokolu: kontroverzní a šokující pohled na americký průmysl absolutního trestu zevnitř*. Brno: Schneider, 1994?. ISBN 80-857-9602-3.

WALLER, Martin. *Absolutní trest*. Vyd. 1. Ostrava: Domino, 2006, 407 s. ISBN 80-730-3310-0.

Internetové zdroje

Listinu základních práv a svobod Evropské unie [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech [online]. New York, 1966 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>

Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání [online]. New York, 1984 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-proti-muceni.pdf>

Úmluva o ochraně lidských práv a svobod [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/Convention_CES.pdf

Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Ženevské konvence z roku [online]. Praha: Úřadu ČČK Praha, 1999, 2004 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://ck.czweb.org/cck/aktivita/konvence.html>

Internetové příspěvky

Velký retribuční dekret se stal také nástrojem pomsty. *Česká televize* [online]. 2010 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/93434-velky-retribucni-dekret-se-stal-take-nastrojem-pomsty/>

Kara śmierci - czy Bóg zmienił zdanie?. In: Czytelnia.chrzescijanin.pl [online]. © 2001 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://www.czytelnia.chrzescijanin.pl/artykuly/t/kara_smierci.htm#gora

MAPA TRESTU SMRTI VE SVĚTĚ. In: Lidská práva [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/trest-smrti/interaktivni-mapy/mapa-trestu-smrti-ve-svete>

Rusko nadále nebude uplatňovat trest smrti, potvrdil to Ústavní soud.

In: Zprávy.Rozhlas [online]. 2009 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/659668

Světový den boje proti trestu smrti - jak jsme daleko?. In: Amnesty International [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/z729/svetovy-den-boje-proti-trestu-smrti-jak-jsme-daleko>

Trest smrti v Bělorusku: atentátníci z metra popraveni. In: Týden.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/trest-smrti-v-belorusku-atentatnici-z-metra-popraveni_228494.html

Trest smrti. In: Encyklopedie [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z:

<http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=153>

Evropský a Světový den boje proti trestu smrti – EU zdůrazňuje odhodlání dosáhnout úplného zrušení tohoto trestu. In: Zastoupení v České republice[online]. 2012 [cit. 2013-04-16].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/12_1084_cs.htm

Tresty smrti ve světě - zpráva Amnesty International. In: Olomoucká skupina Amnesty International [online]. 2011 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://aiol.webnode.cz/news/tresty-smrti-ve-svete-zprava-amnesty-international/>

GARLAND, David. Proč mají Spojené státy trest smrti?. In: American center: U. S. Embassy Prague [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.americkecentrum.cz/proc-maji-spojene-staty-trest-smrti>

V USA hledají nové způsoby jak popravovat. In: *Deník Referendum Svět* [online]. 2012 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/13611-v-usa-hledaji-nove-zpusoby-jak-popravovat>

Celosvětová debata o trestu smrti. In: *BBC Česká redakce* [online]. 2001 [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/omnibus/death_penalty.shtml

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Katarzyna Kaczynská
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	ThMgr. Dušan Špiner Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Trest smrti jako etický a morální problém
Název v angličtině:	The death penalty as an ethical and moral issue
Anotace práce:	Tato práce se zabývá problematikou trestu smrti. Mapuje jeho vývoj a zabývá se nejdůležitějšími dokumenty.
Klíčová slova:	Trest smrti, absolutní trest, poprava, justiční omyl.
Anotace v angličtině:	The theme of the thesis deals with death penalty. It charts the development and addresses the most important documents.
Klíčová slova v angličtině:	The death penalty, capital punishment, execution, miscarriage of justice.
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	67 stran
Jazyk práce:	Český